

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
НЕУРЯДОВІ ЕКОНОМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В
РЕГУЛЮВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ: СВІТОВИЙ І УКРАЇНСЬКИЙ
ДОСВІД

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВм-21
**Кожан Олександр
Володимирович**

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Урбан Оксана Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних

відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кожану Олександрю Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Неурядові економічні організації в регулюванні зовнішньоекономічної політики: світовий і український досвід.
Керівник роботи: к.е.н., доцент Урбан Оксана Анатоліївна
затвержені наказом закладу вищої освіти від «04» січня 2023 року № 06/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «12» грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, дані міжнародної статистики Банку міжнародних розрахунків, Світового банку, законодавчі та нормативні акти України, Державної служби статистики України, спеціальні періодичні видання, інформаційні ресурси мережі Інтернет та ін.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити): розробити) ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. 1.1. Суть, функції та види міжнародних неурядових економічних організацій. 1.2. Нормативно-правове регулювання створення міжнародних неурядових економічних організацій. 1.3. Роль міжнародних неурядових економічних організацій у формуванні взаємовигідних зовнішньоекономічних відносин. РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ. 2.1. Оцінка впливу міжнародних неурядових організацій на зовнішньоекономічну політику країн. 2.2 Аналіз ефективності співпраці України з міжнародними неурядовими економічними організаціями. 2.3. Порівняльний аналіз організаційних механізмів нормативно-правових важелів між міжнародними неурядовими організаціями. РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА АДАПТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ. 3.1. Основні напрямки вдосконалення взаємодії міжнародних неурядових економічних організацій. 3.2. Рекомендації щодо впровадження дійових організаційно-правових механізмів співпраці. ВИСНОВКИ
5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: Лист 1. Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження. Лист 2. Неурядові економічні організації з консультативним статусом за період 1948-2010 рр. Лист 3. Динаміка діяльності об'єднань в Україні за період 2016-2020 рр.. Лист 4. Динаміка зовнішньоекономічних вантажопотоків всіма видами транспорту. Лист 5.

Динаміка транзитних вантажопотоків за видами транспортування. Лист 6. Основні транзитні перевезення вантажів територією України. Лист 7. Пасажирські перевезення в Україні за 2019 рік. Лист 8. Структура українського комітету МТП. Лист 9. Характер основних договорів, що прийняті у 2000-2019 рр. до провадження МКАС. Лист 10. Терміни розгляду справ у 2019-2020 рр. в Міжнародному комерційному арбітражному суді. Лист 11. Загальні терміни розгляду справ у 2020 та 2021 роках. Лист 12. Пасажиропотік аеропортів України за 2019 рік. Листи 13 та 14. Висновки.

.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Проектний розділ</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Висновки</i>	доцент Урбан О.А.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Урбан О.А.		

7. Дата видачі завдання 04.01.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи магістра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 03.01.2023</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 15.06.2023</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 01.09.2023</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 30.09.2023</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Проектний розділ</i>	<i>до 01.11.2023</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Висновки</i>	<i>до 07.11.2023</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 09.11.2023</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Формування додатків</i>	<i>до 11.11.2023</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 18.11.2023</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи магістра</i>	<i>до 25.11.2023</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 05.12.2023</i>	<i>виконано</i>
12	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.12.2023</i>	<i>виконано</i>
13	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	<i>до 12.12.2023</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Кожан О.В.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Урбан О.А.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кожан О.В. Неурядові економічні організації в регулюванні зовнішньоекономічної політики: світовий і український досвід. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена вивченню теоретичних основ функціонування міжнародних неурядових економічних організацій та практичних аспектів оцінки та аналізу міжнародних неурядових економічних організацій у регулюванні вітчизняної зовнішньоекономічної політики. Досліджено Роль міжнародних неурядових економічних організацій у формуванні взаємовигідних зовнішньоекономічних відносин.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи магістра є вивчення основних міжнародних неурядових економічних організацій.

Предмет дослідження – сучасне місце та роль неурядових економічних організацій у загальносвітовій політиці.

Метою даного дослідження є виокремлення взаємозв'язку міжнародних неурядових економічних організацій з вітчизняними неурядовими економічними організаціями.

У кваліфікаційній роботі магістра використано наступні методи дослідження: зокрема, історичний, індукції та дедукції, дослідження статистичних матеріалів.

Практичне значення отриманих результатів може бути використане в подальшій розробці проблематики діяльності неурядових економічних організацій та у процесі викладання дисципліни «Міжнародні організації».

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи викладено на 59 сторінках, кількість таблиць – 6, кількість рисунків – 10, кількість використаних джерел - 42.

Ключові слова: міжнародні неурядові економічні організації, ефективність співпраці, нормативно-правове регулювання, організаційні механізми, взаємодія міжнародних неурядових економічних організацій.

ANNOTATION

Kozhan O.V. Non-governmental economic organizations in the regulation of foreign economic policy: world and Ukrainian experience. Manuscript.

Master's qualification thesis of the OP "International Economic Relations" specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

The master's qualification work is devoted to the study of the theoretical foundations of the functioning of international non-governmental economic organizations and

practical aspects of assessment and analysis of international non-governmental economic organizations in the regulation of domestic foreign economic policy. The role of international non-governmental economic organizations in the formation of mutually beneficial foreign economic relations is studied.

The object of research of the master's thesis is the study of the main international non-governmental economic organizations.

The subject of research is the modern place and role of non-governmental economic organizations in global politics.

The purpose of this study is to highlight the relationship between international non-governmental economic organizations and domestic non-governmental economic organizations.

The following research methods were used in the master's thesis: in particular, historical, induction and deduction, research of statistical materials.

The practical value of the obtained results can be used in the further development of the problems of the activity of non-governmental economic organizations and in the process of teaching the discipline "International Organizations".

The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources and appendices. The total volume of work is laid out on 59 pages, the number of tables is 6, the number of figures is 10, the number of used sources is 42.

Keywords: international non-governmental economic organizations, effectiveness of cooperation, legal regulation, organizational mechanisms, interaction of international non-governmental economic organizations.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	9
1.1. Суть, функції та види міжнародних неурядових економічних організацій	9
1.2. Нормативно-правове регулювання створення міжнародних неурядових економічних організацій	12
1.3. Роль міжнародних неурядових економічних організацій у формуванні взаємовигідних зовнішньоекономічних відносин	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	19
2.1. Оцінка впливу міжнародних неурядових організацій на зовнішньоекономічну політику країн	19
2.2. Аналіз ефективності співпраці України з міжнародними неурядовими економічними організаціями	30
2.3. Порівняльний аналіз організаційних механізмів нормативно-правових важелів між міжнародними неурядовими організаціями	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА АДАПТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	43
3.1. Основні напрямки вдосконалення взаємодії міжнародних неурядових економічних організацій	43
3.2. Рекомендації щодо впровадження дійових організаційно-правових механізмів співпраці	46
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Неурядові організації є вагомим гравцем у сучасних міжнародних відносинах, оскільки ці організації є механізмом ефективного розгляду питань економічного, політичного та соціального устрою. Неурядові організації досить часто використовуються суспільством здебільшого для вирішення важливих економічних проблем. Вони є необхідним чинником ефективного соціального та політичного життя. В країнах, де вони досить довго мали всі умови для функціонування, наприклад в США, Канаді, країнах Європи, неурядові організації діють в багатьох сферах суспільного життя.

Серед вітчизняних та закордонних учених вагомий внесок у дослідження розвитку та діяльності неурядових економічних організацій зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Балабін, Г. Волинко, ІТ. Гоббс, А. Карась, Б.Ю. Козак, С. Кравченко, Г. Сковорода, Дж. Райт, Ж. Ж. Руссо, Ф. Фукуяма, Х. Шреплер, П. Юркевич та ін.

Актуальність теми дослідження впливає на визначення наукового завдання, що досліджується у кваліфікаційній роботі магістра – всебічний аналіз діяльності міжнародних неурядових економічних організацій та їх впливу на зовнішньоекономічну політику України.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи магістра є вивчення основних міжнародних неурядових економічних організацій.

Предмет дослідження – сучасне місце та роль неурядових економічних організацій у загальносвітовій політиці.

Метою даного дослідження є виокремлення взаємозв'язку міжнародних неурядових економічних організацій з вітчизняними неурядовими економічними організаціями.

Досягнення поставленої мети зумовило доцільність вирішення наступних завдань кваліфікаційної роботи магістра:

- виокремлення теоретичних аспектів міжнародних неурядових економічних організацій;

- дослідження світового досвіду діяльності неурядових економічних організацій;
- вивчення класифікації неурядових економічних організацій на сучасному етапі;
- дослідження нормативно-правових організаційно-економічних механізмів неурядових економічних організацій;
- прогнозування напрямків адаптації Україні в контексті світового досвіду.

У кваліфікаційній роботі магістра використано наступні методи дослідження: зокрема, історичний, індукції та дедукції, дослідження статистичних матеріалів.

Інформаційною базою дослідження стали є монографії та статистичні матеріали міжнародних та вітчизняних інституцій, Закони України та нормативні положення Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України.

Практичне значення отриманих результатів може бути використане в подальшій розробці проблематики діяльності неурядових економічних організацій та у процесі викладання дисципліни «Міжнародні організації».

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи викладено на 59 сторінках, кількість таблиць – 6, кількість рисунків – 10, джерел посилань - 42.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1 Суть, функції та види міжнародних неурядових економічних організацій

Прийнято вважати, що основними учасниками міжнародних економічних відносин є існуючі суверенні держави та міждержавні урядові та неурядові організації [84, с. 54]. Найкращою гарантією встановлення миру та налагодження співробітництва у міжнародних відносинах є поширення спільних норм — правових, політичних та моральних. Інститутами, в середовищі яких розробляються ці правила, є міжнародні організації [31, с. 17].

Більшість країн світу сполучаються у світовій мережі міжнародних організацій. Міжнародні організації – явище в громадському житті, в цілому, не нове. Вони мають місце в розвитку людського суспільства впродовж тисячоліття. Проте лише в останні століття, й особливо з утворенням Організації Об'єднаних Націй, міжнародні організації стали відігравати все більш і більш помітну роль у розвитку міжнародних відносин. Різноманітна й активна міжнародна діяльність міжнародних організацій, їх чисельний ріст і обумовлена цими чинниками необхідність розвитку міжнародно-правового регулювання їхньої діяльності, сприяли утворенню в системі сучасного міжнародного права нової його галузі – права міжнародних організацій.

Міжнародна організація, ішими словами, - це об'єднання держав, що створене у відповідності до існуючого міжнародного права, що має необхідну для цього систему органів і відповідний правовий статус.

Міжнародним неурядовим організаціям притаманні певні ознаки міжнародних організацій - створюються з урахуванням норм міжнародного права, мають певну організаційну структуру, права та обов'язки, зокрема на міжнародні економічні відносини.

Здебільшого міжнародні неурядові організації сприяють розвитку й співробітництву задля посилення міжнародних відносин: у політиці, економіці, культурі, науково-технічній діяльності. У світі нараховується понад 20 тисяч міжнародних неурядових організацій, значна частина працює у сфері економічного й соціального розвитку в Економічній та Соціальній Раді ООН (ЕКОСОП). Міжнародні неурядові організації не становлять собі за мету отримання прибутку, функціонують за рахунок внесків своїх членів.

Міжнародні неурядові організації можна поділити на наступні групи:

- політичні, ідеологічні, економічні, профспілкові організації;
- гендерні організації, а також організації з охорони сім'ї та дитинства;
- молодіжні, спортивні, наукові та культурно-просвітні організації.

Відповідно до поставлених цілей та виконуваних функцій, міжнародні неурядові економічні організації класифікуються за такими типами [20, с. 15]:

- міжнародні неурядові організації (Союз промислових федерацій та ін.);
- галузеві міжнародні неурядові організації;
- кооперативні міжнародні організації.

Враховуючи особливе значення в міжнародних економічних відносинах міжнародних неурядових економічних організації зявляється можливість згрупувати й іншим чином, виділяючи міжнародні торговельні й торговельно-промислові палати.

Серед великої групи організацій доцільно виділити міжнародні об'єднання підприємців. Дана класифікація є вкрай умовною, оскільки міжнародні торговельно-промислові палати також об'єднують підприємців, проте палати мають спеціалізовану організаційно-функціональну структуру, специфічні цілі й принципи.

Окрім міждержавних організацій з високою сферою компетенцій, неурядові організації завжди мають певну спеціалізацію або компетенцію [22, с. 18].

Міжнародні неурядові організації підтримують тісні зв'язки з ООН та іншими міждержавними організаціями. Неурядові організації отримують певну категорію консультативного статусу при ЕКОСОП.

Консультативний статус в ЕКОСОП на сьогодні мають понад 3 тис. міжнародних неурядових організацій, що досить активно працюють у сфері економічного та соціального розвитку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.- Неурядові економічні організації з консультативним статусом за період 1948-2010 рр

Рік	Загальний	Спеціальний	Особливий	Всього
1948	12	26	1	39
1968	16	77	83	179
1993	17	296	408	723
2000	111	917	903	1937
2003	130	1196	905	2233
2006	135	1638	934	2718
2009	136	2071	977	3184
2010	140	2105	986	3225

Джерело: складено на основі [57].

Консультативний статус надає неурядовим організаціям більшу частину питань щодо порядку денному ЕКОСОП та його допоміжних органів. Специфічний консультативний статус надається лише тим організаціям, що охоплюють деякі сфери діяльності ЕКОСОП.

Головна функція залежить від відповідності інтересів учасників міжнародної організації її основним цілям. А тому вона дуже тісно пов'язана із змістом компетенції організацій. Так головна функція Міжнародної торговельної палати - це привернення уваги держав до основних проблем бізнесу [50, с. 58].

Тоді як регулюючі функції полягають у розробленні загальних стандартів поведінки членів міжнародної неурядової організації, методів та форм їх досягнення та врегулюванні відносин з іншими суб'єктами міжнародного права.

Контролюючі функції полягають у спостереженні за виконанням рішень організації, за розвитком ситуації у сфері її діяльності. Консультативна функція полягає у наданні необхідних консультацій як організаціям, так і фізичним особам.

1.2. Нормативно-правове регулювання створення міжнародних неурядових економічних організацій

Найстарішою з відомих міжнародних організацій є Міжнародний кооперативний альянс, що був утворений в 1895 році. Міжнародна організація праці була створена з метою просування ідей міжнародного співробітництва в контексті забезпечення миру та зменшення соціальної нерівності за рахунок поліпшення умов праці.

«Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі» дають наступні визначення щодо неурядових організацій [29]:

1. Неурядові організації – незалежні самоврядні організації, до яких обмежено втручання органів державної влади.

2. Неурядові організації об'єднують організації, що створені окремими особами та групами таких осіб. Вони можуть бути національними або міжнародними.

3. Неурядові організації не приймають участь у розподілі їх прибутків, що є наслідком дій серед засновників, проте використовують для подальших стратегічних цілей.

Неурядова організація бере участь у формуванні будь-яких законних економічних та комерційних діях задля підтримки неприбуткової діяльності без спеціального дозволу з метою досягнення соціального ефекту.

Разом з тим, відповідно до існуючих міжнародних оцінок, сучасне вітчизняне громадянське суспільство потребує збільшення неконсолідації, оскільки має значно гірші показники у своєму розвитку від громадянського суспільства європейських країн в цілому.

Так, Закон України «Про об'єднання громадян» визначав громадські організації як добровільне об'єднання громадян з метою задоволення та захисту своїх законних прав. Практика буквального трактування цієї норми обмежує діяльність громадських організацій завдяки постійному і системному захисту виключно прав та інтересів членів цих організацій.

Це означає, що громадські організації, які мають на меті бажання захищати спільні інтереси мешканців локальної чи регіональної місцевості, може діяти тільки за умови, якщо всі мешканці стануть її членами або видадуть організації довіреності на захист своїх інтересів.

Процедура загальної реєстрації громадських організацій завжди була суттєвою перешкодою для ефективного розвитку громадського суспільства. Саме тому у Законі України «Про об'єднання громадян», для реєстрації громадської організації в юстиції необхідно принаймні 3 особи (а для всеукраїнських організацій – не менше 42 осіб), 3 дні для місцевих організацій та до 40 днів для всеукраїнських та міжнародних організацій. Всеукраїнські благодійні організації реєструються впродовж двох місяців. Вітчизняне законодавство вимагає підтвердження існування осередків всеукраїнської організації на момент подання документів. А тому осередки мають бути створені як самостійні організації до дати створення головної організації.

Важливим етапом усього періоду незалежності є необхідність збільшення кількості зареєстрованих громадських об'єднань у 2014 р. Станом на 01 березня 2016 р. було зареєстровано понад 67 тис. громадських організацій, тоді як станом на 01 березня 2015 р., було зареєстровано більше 65 тис. громадських організацій. На корекцію кількісного складу ОГС також вплинула зміна методики обрахунку кількості суб'єктів господарювання за різними організаційно-правовими формами, яка була запроваджена Держстатом у 2015 р.

Експертні дані вказують на те, що велика кількість ОГС, які знаходяться на території України, де тимчасово не діє Конституція України, зазнають утисків у своїй діяльності, позбавлені можливостей повноцінного розвитку, припинили функціонування. Водночас члени ОГС є менш залежними від патерналістських настроїв та найбільш активними суб'єктами суспільних відносин. Тому підтримка з ними зв'язків та допомога в разі потреби тим ОГС, які продовжують виконувати суспільно корисні дії, є безальтернативним шляхом до об'єднання позицій мешканців усіх регіонів України.

Таблиця 1.2. - Динаміка діяльності об'єднань громадян в Україні за період 2016-2020 рр.

Вид НДО	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.03.2020
Громадські організації та їх осередки	67695	71766	74502	77287	65079
Благодійні організації	12861	13474	14056	14998	13810
Профспілки та їх об'єднання	26341	27833	28853	29263	25905
Об'єднання співвласників будинків	11955	13873	15019	16212	15783
Органи самоорганізації населення	1211	1307	1427	1502	1360

Джерело: складено на основі [10, 22].

Постійне зростання довіри до ОГС серед населення України актуалізується і донині. Відповідно до проведених досліджень громадським організаціям довіряло близько 43,6% респондентів, не довіряло – 34,8%.

Закордонний досвід свідчить про те, що у багатьох європейських країнах надається спеціальний податковий статус автоматично після реєстрації громадської організації юридичною особою. Пізніше встановлюються податкові пільги для індивідуальних донорів, що мають статус неурядових організацій. У більшості країн Європейського Союзу визначається право громадських організацій щодо здійснення самостійної господарської діяльності [33, с. 15].

Органи виконавчої влади мають можливість встановлювати власні пріоритети та процедури щодо подальшого розподілу коштів, що спрямовані на підтримку громадських організацій, при цьому слід розуміти, що такі процедури не завжди є публічними.

Право різних категорій громадських організацій на отримання фінансової підтримки передбачено у відповідному законодавстві України, зокрема Бюджетному кодексі та законі про державний бюджет. Значна кількість наказів центральних органів виконавчої влади визначають окремі порядки розподілу та використання цих коштів. Слід розуміти, що значна кількість цих нормативно-правових актів мають суперечливий характер.

Вітчизняним законодавством передбачається право на отримання державної фінансової підтримки для всеукраїнських громадських організацій інвалідів, молодіжних та дитячих громадських організацій.

Планування розподілу загальних коштів, що спрямовуються на підтримку громадських організацій, а саме, правозахисних, екологічних та моніторингових, бюджетним законодавством не передбачено.

Слід розуміти, що майже половина бюджету громадської організації європейських країн – це кошти державного бюджету, що спрямовані на подальшу підтримку проєктів громадянського суспільства у країнах Східної Європи. Загалом витрачається кілька відсотків від загальної кількості видатків [63, с. 16].

Основними завданнями загальної Концепції є вдосконалення законодавчої бази щодо розвитку громадянського суспільства. Системна розробка та в подальшому використання ефективних механізмів налагодження відповідних комунікацій між органами виконавчої влади та існуючими структурами громадянського суспільства.

1.3. Роль міжнародних неурядових економічних організацій у формуванні взаємовигідних зовнішньоекономічних відносин

Метою діяльності міжнародних неурядових організацій є всебічне сприяння розвитку міжнародних економічних відносин задля усунення обмежень конкуренції на світових ринках. На відміну від діяльності міжнародних картелів, синдикатів, трестів, до складу яких входять великі компанії. На цьому етапі члени міжнародних підприємницьких об'єднань відіграють роль асоційованих підприємців або об'єднань підприємців однієї галузі, що представляють різні країни. Завдяки цьому відбувається переплетення і взаємодія різних національних груп монополістичного капіталу. До таких об'єднань належить, наприклад, Міжнародна торгова палата (МТП).

Міжнародна Торгова Палата (МТП) розпочала свою діяльність у 1919 році й сприяла розвитку світового бізнесу завдяки розширенню торгівлі й інвестицій. Нині МТП налічує понад 130 країн-учасниць. Основні напрями діяльності цієї організації полягають у розробленні правил, міжнародного арбітражу та відстоювання позицій бізнесу.

Оскільки компанії, які є членами МТП, є базовими учасниками міжнародного бізнесу, МТП сприяє розробці правил, що регламентують світову торгівлю. Хоча вони здебільшого мають добровільний характер.

Відносини ООН з міжнародними неурядовими організаціями регламентуються Резолюцією Економічної і соціальної ради ООН.

У відносинах з організаціями ООН міжнародні неурядові підприємницькі організації виконують функції щодо надання консультацій організаціям та фізичним особам; регулярне інформування міжурядових організацій та їх виконавчих органів щодо особливостей своєї діяльності, подальшого розповсюдження інформації, що була отримана від міжурядових організацій.

Враховуючи мету та функції міжнародних неурядових організацій, їх прийнято поділяти на міжнародні та регіональні союзи підприємців.

Міжнародні союзи підприємців створюються задля підвищення рівня сприяння та взаємодії національних союзів підприємців, зокрема, у сфері міжнародних економічних відносин. До складу найбільших міжнародних союзів підприємців відносяться Союз промислових федерацій, Альянс виробників какао, Міжнародна федерація з торгівлі насінням.

Міжнародні підприємницькі організації працюють на глобальному та регіональному рівнях. На глобальному рівні вони включають:

1. Трьохстороння комісія, працює з 1973 року надає послуги більше, ніж трьохстам представникам транснаціональних компаній (ТНК), політичних кіл, економістів з різних країн, серед яких США, провідні країни Західної Європи, Японії. Комісія сприяє розробці рекомендацій щодо розв'язання проблем державних органів окремих країн. З цією організацією співпрацюють представники бізнесу багатьох розвинених країн.

2. Круглий стіл, що було утворено у 1986 році задля об'єднання провідних представників. Головними завданнями цієї структури є: підвищення ролі бізнесу та розвиток конструктивних економіко- соціальних взаємовідносин. Круглий стіл сприяв розробці та ухваленню Декларації «Принципи міжнародного бізнесу».

3. Європейський діловий конгрес (ЄДК), розпочав діяльність у 1997 році під час конференції в Бонні. Конференцією було ухвалено рішення щодо заснування Європейського ділового конгресу. До основних цілей діяльності ЄДК, відносяться: сприяння економічному співробітництву в регіоні ОБСЄ та системному економічному розвитку держав-учасників цієї організації.

4. Основна відмінність між Європейським діловим конгресом та іншими міжнародними неурядовими організаціями ОБСЄ полягає в тому, що він об'єднує прямих учасників ринку, які можуть більш точно ідентифікувати економічні проблеми.

5. Міжнародна асоціація з охорони промислової власності сприяє об'єднанню вчених та практиків, що зосереджуються на питаннях промислової власності. До її цілей належать розробка важливих проблем, пов'язаних зі сферою охорони промислової власності та визначення підходів щодо вирішення проблем задля гармонізації вимог патентних систем; обговорення та складання резолюцій з питань охорони промислової власності; організації та проведення семінарів.

6. Асоціація торговців цукром розпочала діяльність в 1891 році з метою встановлення правил та норм торгівлі цукром на міжнародних ринках. Сьогодні правила Асоціації визнаються в усьому світі та використовуються значною частиною міжнародних компаній, що займаються торгівлею цукру-рафінаду. Завдання Асоціації - сприяння розробці правил та контрактних умов торгівлі цукром-рафінадом.

7. Міжнародна асоціація з товарної нумерації, розпочала діяльність в 1977 році задля збільшення обсягів міжнародної внутрішньої торгівлі завдяки поширенню міжнародного уніфікованого штрихового товарного коду.

8. Міжнародна недержавна організація боротьби з корупцією та дослідженню питань корупції у світі (Transparency International). На сьогодні Transparency International має близько 100 національних осередків.

Відповідно до результатів Індексу сприйняття корупції 2016 року слід розуміти, що ситуація залишається невтішною, оскільки Україна посідає 131 місце. У 2015 році країна була на 130 місці з 168, набравши 27 балів зі 100 можливих, а у 2014 – на 142-му місці зі 175 позицій [46].

Отриманий результат, менший 30 балів, за оцінками Transparency International, вважається негативним. Показник ІСК України у 2011 році теж складав 27 балів. Отже, жодних змін. В якості першочергових заходів з подолання корупції в нашій державі вказана міжнародна організація запропонувала наступні:

Національному антикорупційному комітету при Президенті України потрібно зосередитися на вирішенні важливих питань;

- державну програму запобігання та протидії корупції потрібно фінансувати та виконувати. Зміст цієї програми необхідно переглянути за участі незалежних експертів та організацій;

- вільний доступ до наявної інформації про державні закупівлі слід відновити;

- відомості з Єдиного державного реєстру осіб про корупційні діяння потрібно оприлюднити. Для цього має бути переглянутий Закон України «Про захист персональних даних»;

- норми обов'язкового декларування високопосадовцями видатків потрібно зробити безперешкодними та відновити доступ до декларацій чиновників.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Оцінка впливу міжнародних неурядових організацій на зовнішньоекономічну політику країн

Розвиток ринкової економіки визначається ідентичністю функцій та завдань, що використовуються у діяльності торгово-промислових палат. Принципова відмінність палат від галузевих асоціацій підприємств полягає у замкнутості кола інтересів відповідного сектора діяльності. У спеціалізованих законах Австрії, Італії та Німеччини містяться положення щодо визначення порядку створення торгових палат, їх правочинності та основних сфер діяльності.

Такі торгові палати зазвичай прийнято називати самокерованими структурами, в яких підприємці займаються вирішенням проблем у межах законодавства незалежно від впливу держави. Незважаючи на характер економічних проблем державою свідомо делегується розгляд вищевказаних проблем торговій палаті.

Саме тому палата прагне до виконання власних функцій на користь системного економічного розвитку, що сприяє інтересам держави. В Німеччині міністр економіки втручається у діяльність торгово-промислової палати тільки у випадках порушення чинного законодавства [35, с. 17].

У країнах з відсутнім спеціальним законодавством про палати, діяльність здійснюється завдяки загальному цивільному законодавству. У Великобританії торгові палати паралельно з асоціаціями, та федераціями промисловців створюють компанії з обмеженою відповідальністю з відповідними гарантіями членів.

Члени палати несуть відповідальність у межах сплаченого членського внеску. Спеціальні положення, що вирізняють палату від інших комерційних фірм зафіксовано в статуті. У випадку ліквідації палати частина залишених активів не розподіляється між її членами.

Позитивною стороною даного принципу є те, що сфери відповідальності включає такі сектори економіки як промисловість, торгівля, страхування, транспорт та послуги. З огляду на це, палата є представником ділового співтовариства країни чи регіону.

Це є наслідком того, що думки та пропозиції торгової палати відіграють важливе значення. Незалежність торгових палат від держави закріплена в законі. Вона забезпечується повною фінансовою самостійністю щодо формування бюджетів.

Торгово-промислові палати розвинутих країн є інструментом ринкової економіки, функції яких визначаються двома критеріями:

1. Характер та особливості членства в палаті.
2. Статус торгової палати в економіці регіону.

Торгова палата Брюсселя, сприяє економічному розвитку та зростанню добробуту у регіоні:

1. Створення професійних палат, відповідних секцій та асоціацій.
2. Створення підрозділів для допомоги у розвитку діяльності та полегшенні відносин як у Бельгії, так і за кордоном.
3. Забезпечення постійної підготовки, соціального зростання та вдосконалення кадрів завдяки організації конгресів та лекцій.
4. Підготовка інформації щодо питань торгово-економічних відносин у європейському регіоні.
5. Розповсюдження інформації про цілі організації.
6. Консультування щодо трудового законодавства.

Яскравим прикладом палати, де членство є обов'язковим, - Союз німецьких торгово-промислових палат, що здійснює спеціалізовані функції:

1. Участь у роботі погоджувальних органів щодо вирішення спорів і.

3. Проведення експертизи торгових звичаїв за запитом суду.

4. Здійснення нагляду за діяльністю бірж, створення яких потребує державного дозволу.

5. Проведення заходів щодо перекваліфікації та підвищення кваліфікації. Торгова палата США - найбільша Добровільною асоціацією ділових кіл, до складу якої входить більше 200 тис. Членів та використовує значний вплив у державних структурах та є важливим гравцем у зовнішньоекономічній сфері.

У сфері міжнародної економічної діяльності функції палат реалізуються завдяки взаємодії з центральними органами та в координації з ними. Палатою США використовується більше 60 змішаних палат у різноманітних країнах світу. У Північній Кореї активно працюють комітети з більш ніж 30 країнами.

Торгово-промислові палати розробляють міжнародні торгово-політичні питання, правові норми міжнародної торгівлі, виставкової діяльності тощо, що призначена для реалізації основних ідей та функцій.

Глобалізація та міжнародна кооперація сприяють зростанню транснаціональних потоків і міжнародному транзиту вантажів. Для багатьох держав транзитні перевезення є важливим джерелом експорту послуг, валютних надходжень, створення додаткових робочих місць тощо. Разом з тим, системне невикористання вітчизняного транспортного потенціалу, зростаючі конкурентні переваги на ринку транспортних послуг сусідніх країн, призвели до втрати іміджу нашої країни, як транзитної держави.

Риторика щодо вигідного географічного положення України найближчим часом може стати неактуальною. Так, відповідно до проведених досліджень Україна посідає 91 позицію, за якістю портової інфраструктури – 108, за якістю доріг – 132 серед 140 країн світу.

Без швидких і системних реформ, мине не так багато часу, і про транзит можна буде забути, як і про судна Чорноморського пароплавства.

Зменшення обсягів транзитних вантажів спостерігається практично за всіма видами транспортування, є незначна (5,75% від загального обсягу), але має тенденцію до збільшення (Рисунок 2.1).

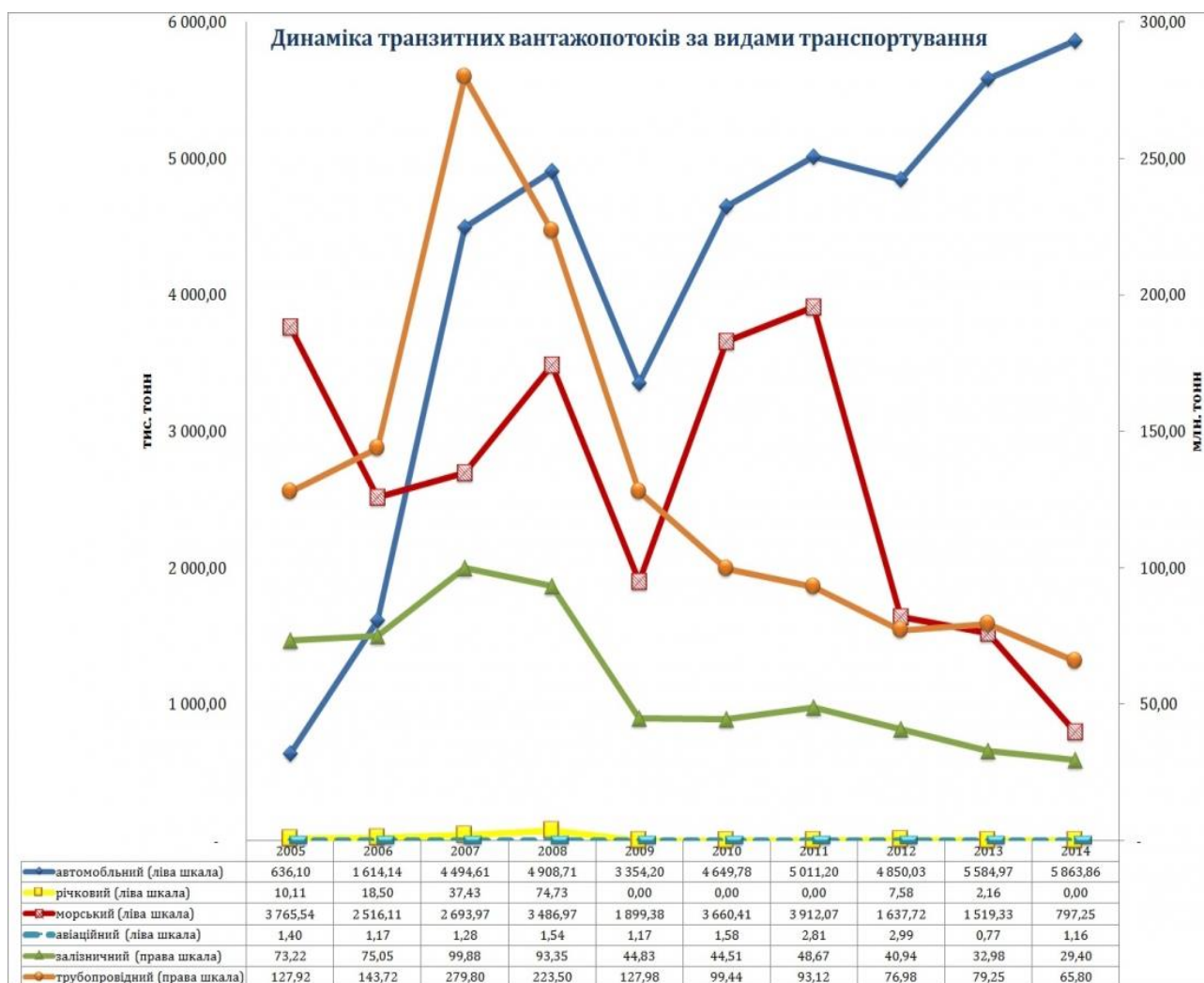

Рисунок 2.1 Динаміка транзитних вантажопотоків

Джерело: складено на основі [25, 31].

Незначну частку в транзитних перевезеннях також займають авіаційний та річковий транспорт. Завдяки складним взаємозв'язкам з іншими галузями економіки цивільна авіація сприяє економічному розвитку націй.

Роль авіаційного транспорту обумовлюється швидкістю та гнучкістю, що додається повітряним транспортом до загальної систему перевезень та сприяє всебічному розширенню системи ринків.

За даними Державної служби статистики України авіаційний транспорт у 2018 та 2019 роках мав приріст транзитних перевезень вантажів через територію України. Так авіатранспортом у 2017 році транзитних вантажів перевезено у кількості близько 3 тис. т., що становить 177,8% від показників 2016 року. У табл. 2.1 подано транзитні перевезення вантажів.

Таблиця 2.1. – Основні транзитні перевезення вантажів територією України

Види транспорту	Перевезено транзитних вантажів за 2018 р., тис. т	у % до 2017 р.	Перевезено транзитних вантажів за 2019 р., тис. т	у % до 2018 р.
Всіма видами транспорту	151242,97	99,25	124894,91	82,55
у тому числі:				
Залізничним	48669,53	109,25	40950,14	84,12
Автомобільним	5011,21	107,75	4850,03	96,85
Морським	3912,08	106,85	1637,82	41,85
річковим	-	-	7,59	-
Авіаційним	2,80	177,9	2,98	106,22
Трубопровідним	93119,51	93,3	76978,37	82,75
Інше	527,84	582,3	477,07	90,4

Джерело: складено на основі [33].

Державною статистичною службою зафіксовано показник приросту в авіаційного транспорту при перевезеннях пасажирів у 2019 році, оскільки авіатранспортом було перевезено значну кількість пасажирів, що становить лише 98,1% до показника 2018 року (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. - Пасажирські перевезення в Україні за 2019 рік

Види транспорту	Перевезено пасажирів		Пасажирообіг	
	млн.	у % до 2018 р.	млн.	у % до 2018 р.
Всіма видами транспорту	97280,7	91,4	4174,7	87,7
у тому числі:				
Залізничним	34424,6	98,8	389,8	100,1
Автомобільним	34774,6	81,6	2249,8	77,6
Водним	22,3	43,1	0,5	96,8
Авіаційним	11363,4	98,2	6,35	97,45
Трамвайним	4239,1	98,6	738,2	94,8
Тролейбусним	6092,1	94,6	1080,4	98,4
Метрополітенем	4364,6	96,4	700,4	96,4

Джерело: складено на основі [72].

У цьому періоді показник зростання пасажирських авіаперевезень (табл. 2.3), залишається на рівні 2,8%, тоді як в країнах Європи, Латинської Америки та Африки зростає значними темпами (близько 4%). Значні темпи зростання пасажирських авіаперевезень спостерігаються в авіакомпаніях регіону Близького Сходу (6,9%) та в перевізників регіону Азії – Тихого океану (6,3%) [24]. Середньорічний темп зростання до 2015 року відбулися в міжнародних перевезеннях.

Таблиця 2.3. – Загальні показники регулярних пасажирських перевезень за період (1992-2019 рр.)

Показники	Фактичні дані			Середньорічні темпи зростання (%)	
	1992 р.	2002 р.	2019 р.	1992-2002 рр.	2002-2019 рр.
Пасажиро-кілометри (млрд.)					
Регулярні перевезення	1930	2943	5121	4,5	4,5
Міжнародні	983	1742	4410	5,7	5,2
Внутрішні	948	1212	1812	2,55	4,15
Перевезено пасажирів (млн.)					
Регулярні перевезення	1148	1617	2522	4,55	4,55
Міжнародні	298	545	1040	6,25	5,1
Внутрішні	848	1072	1492	2,41	2,61

Джерело: складено на основі [67].

IATA була заснована у серпні 1919 в Гаазі і отримала назву International Air Traffic Association. З початком Другої світової війни Асоціація на певний час припинила своє існування. На той час вона мала 57 членів з 31 країни, здебільшого з європейських і північноамериканських.

Предмет інтерлайн-угод між авіакомпаніями полягає у визнанні перевізної документації (авіаквиток) одного перевізника іншим, тобто кожна сторона договору має право оформлювати на власних бланках перевезення регулярні внутрішні й міжнародні лінії інтерлайн-партнера, трансферні перевезення, при обов'язковій участі обох сторін інтерлайн-угод.

У цивільній авіації «інтерлайн» є досить поширеним видом співробітництва між авіакомпаніями. Партнерство за моделлю «інтерлайну» відбувається між авіакомпаніями однієї країни та між авіакомпаніями різних країн. У типовій угоді щодо комерційної діяльності обговорюються комерційні послуги, які один партнер зобов'язався надавати іншому, зокрема визначаються умови продажу, оформлення й взаємного визнання перевізних документів партнерів.

Для міжнародних авіакомпаній вигода від таких угод є досить очевидною. Завдяки використанню рейсів інтерлайн-партнера можливо досягнути найголовнішу ціль – охоплення пасажирів ширшою мережею наявних маршрутів задля розширення агентської мережі авіакомпаній – учасниць угоди.

Для пасажирів головна користь «інтерлайн» полягає в оформленні єдиного квитка на політ, що містить кілька перельотів. З огляду на це, авіакаса або агент пропонують єдиний квиток, що є надзвичайно зручно для пасажирів в контексті економії часу.

Ще однією перевагою «інтерлайн» є приваблива цінова політика. Пасажирам стають доступні спеціальні тарифи, котрі авіакомпанії надають на своїх ділянках авіаперельоту. У деяких випадках ціни знижуються в два рази в порівнянні зі звичайними. До того ж пасажирів отримують можливість скористатися найбільш зручними стикуваннями з рейсами різних авіакомпаній – учасниць угоди.

Продаж авіаперевезень за інтерлайн-угодами може здійснюватися як на бланках перевізника, так і на нейтральних бланках BSP (Billing and Settlement Plan), якщо інше не обумовлене в угоді.

У рамках інтерлайн-угод можуть бути прописані спеціальні угоди, на основі яких розробляються трансферні тарифи для наскрізного продажу перевезень на ті рейси обох партнерів, що стикуються. Ще одна угода - угода «про прапор» («Code Sharing Agreement») полягає в тому, що авіакомпанії, що уклали угоду про «Код-шерінг», встановлюють між собою таке комерційне партнерство, коли їх продукт вважається єдиним продуктом, який відповідно рекламується й продається на ринку повітряних перевезень. Ця угода дозволяє одній авіакомпанії давати іншій на прокат свої позивні при виконанні польотів по тій повітряній лінії, по якій у цієї авіакомпанії є ліцензія. Тоді авіакомпанія з ліцензією, не виконуючи польотів і надавши це право іншій авіакомпанії за 10–15% від вартості льотної години, отримує додаткові прибутки.

IOSA - є передовим стандартом світової авіаційної індустрії у сфері здійснення авіаперевезень. IOSA постійно підтримується в актуальному стані, доопрацьовується, у відповідності вимог авіаційної галузі та регламентуючих документів. Керівництво по стандартам IOSA включає більше 800 вимог.

Значне зменшення показників частоти інцидентів на кожний 1 млн. польотів досягнуто на Близькому Сході (з 2,02 у 2011 р. до 0 у 2019 р.), Північній Америці

(з 0,10 у 2011 р. до 0 у 2019 р.) країнах Карибського басейну (з 1,29 у 2011 р. до 0,43 у 2019 р.). Погіршення ситуації спостерігалось в Європі цей показник зріс від 0 до 0,13), країнах Тихоокеанського регіону (з 0,23 до 0,47), а найгіршим був результат авіакомпаній Африки (з 3,25 до 3,72).

Проте африканські авіаперевізники, що пройшли перевірку IOSA, були без авіаційних інцидентів (Рисунок 2.2).

Напоширенішим типом аварій у 2019 році був виїзд літаків за межі зльотної смуги. За даними IATA, у 2012 р. було зафіксовано 29 таких випадків, у 2013 р. — 22, у 2014 р. — 19, у 2019 р. — 17, у 2020 р. — 21 (Рисунок 2.4).

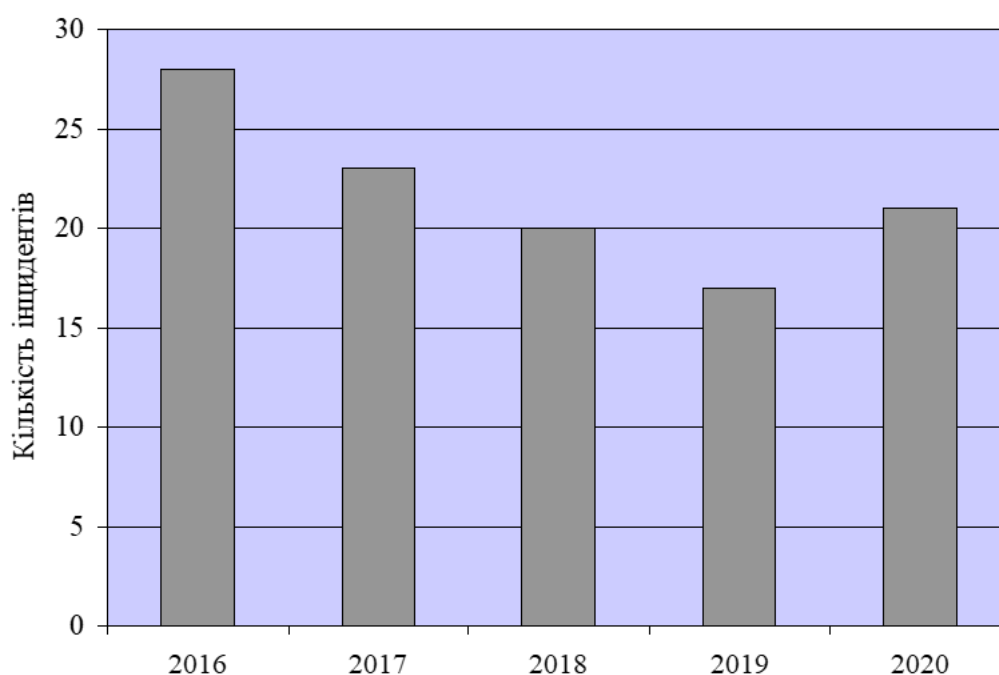

Рисунок 2.2 Основні інциденти щодо виїздів літака за межі зльотної смуги

Джерело: складено на основі [73].

«Продуктивна та ефективна авіаційна індустрія відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку сучасної глобальної економіки, забезпечуючи критично важливе транспортування вантажів та пасажирів. Латвія має високий рівень розвитку повітряного сполучення у порівнянні з розвитком економіки, тому вона може посилити економічне зростання та збільшити обсяг отриманих іноземних інвестицій через покращення рівня повітряного сполучення шляхом позитивних економічних заходів з розвитку авіації», - заявив віце-президент IATA в Європі [33].

Розширенню зовнішньоекономічних зв'язків сприятиме програма спільного використання інформації. Саме доступ до цієї інформації, на думку фахівців IATA, сприятиме виявленню тенденцій в контексті потенційних проблем безпеки польотів. У GSIC накопичується інформація щодо інцидентів, звіти з операційної безпеки та результати аудиторської перевірки IOSA. Більше 460 організацій зі всього світу спрямовують інформацію до GSIC [38].

2.2. Аналіз ефективності співпраці України з міжнародними неурядовими економічними організаціями

Зовнішньоекономічні відносини України перебувають в процесі переходу від старої системи організації до нової, основою якої є пошук шляхів щодо ефективної інтеграції до світової спільноти задяки встановленню сталих торговельних зв'язків з іншими країнами. Підвищення ролі міжнародних організацій у досягненні колективної безпеки, надійного захисту своїх національних економічних інтересів.

Своєю місією Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати визначає формування підприємницької культури в Україні через сприяння розвитку національного підприємництва, міжнародної кооперації та поширення на території нашої держави стандартів, норм та етики ведення сучасного бізнесу.

Задля реалізації існуючих стратегічних завдань Українським національним комітетом Міжнародної Торгової Палати було зроблено наступні кроки:

- встановив партнерські взаємини з 24 зарубіжними країнами;
- реалізує заходи через 25 регіональних представництв;
- завершив формування регіональної мережі молодіжного руху.

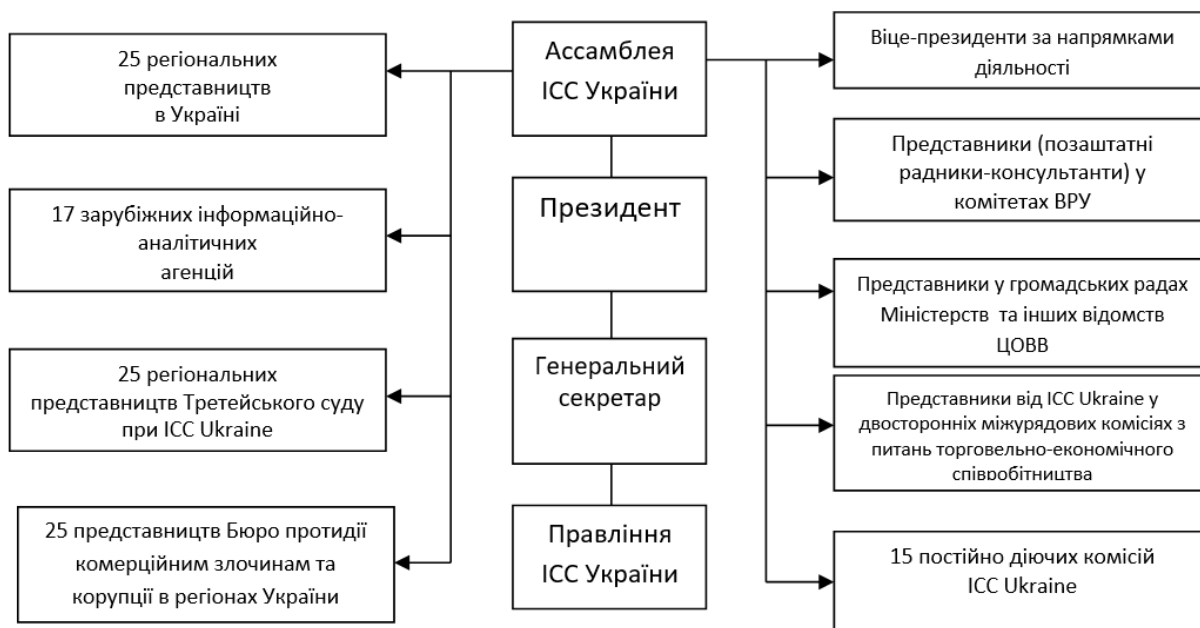

Рисунок 2.5 Структура українського комітету МТП

Джерело: складено на основі [23].

Так за сприянням Українського національного комітету МТП зацікавлені представники бізнесових кіл України брали участь в Міжнародній виставці сонячної енергетики (м. Стамбул 11-13 квітня 2013 року), де обговорювались перспективи й регіональні особливості реалізації проектів сонячної енергетики в Східній Європі та країнах СНД. Крім цього, 22 квітня 2016 року в м. Одесі Комітетом був проведений «Nordic Business Day 2016» - Економіко-екологічний форум за участю амбасад Скандинавських країн, на якому північні компанії презентували свої продукти і рішення в чотирьох сферах: енергетика, довкілля, сільське господарство, інформаційні технології та іновації.

Український національний комітет МТП у II півріччі 2016 року брав участь в Національному форумі «ICC Ukraine – перспективна платформа для національного бізнесу і надійний партнер для зарубіжних інвесторів» (9 вересня). У 2017 році за сприянням Українського національного комітету МТП відбулися: дискусійна панель «Жіноче підприємництво» (25 травня); круглий стіл «Економічне співробітництво між Україною і Республікою Словаччина: відкриття нових можливостей» (30 червня), основною метою якого є налагодження контактів між суб'єктами підприємницької діяльності наших країн.

Як зазначалось раніше, найнеобхіднішими послугами, що надає Міжнародна Торгова Палата, є Міжнародний арбітражний суд, Морська арбітражна комісія та Світова Федерація Торгових Палат.

Асоційованим членом є Торгово-промислова палата України (ТПП України), яка водночас входить до Асоціації Торгово-промислових палат Європи.

Представники ТПП України входять до складу близько 69 міжурядових комісій з питань торгово-економічного співробітництва, підкомісій та робочих груп у їхньому складі. А також сприяють просуванню продукції українських підприємств на закордонні ринки, працюючи у 17 країнах світу.

Пріоритетним напрямком діяльності ТПП України і регіональних палат у галузі зовнішніх відносин протягом останніх років було всебічне сприяння вітчизняним підприємствам у контексті розвитку ділових зв'язків з іноземними партнерами з Європейського Союзу та його асоційованих членів, Організації Чорноморського економічного співробітництва, Центральної Європейської Ініціативи, окремих країн Латинської Америки, Північної і Західної Африки, Близького Сходу, Індії та Китаю.

Крім цього, Торгово-промисловою палатою України затверджуються Регламенти Міжнародного арбітражного суду та Морської арбітражної комісії, які є самостійними постійно діючими арбітражними установами, що працюють відповідно до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Відповідно до вказаного суд вирішує спори щодо цивільно-правових відносин. Крім того, вирішує спори підприємств, у статутному капіталі яких є іноземні інвестиції і міжнародні об'єднання, що створені на території України.

До компетенції Міжнародного комерційного арбітражного суду належать спори, які виникають із відносин торгового характеру: при здійсненні операцій купівлі-продажу товарів; виконання робіт; надання послуг; обміну товарами та послугами; перевезення вантажів і пасажирів; при спорудженні промислових та інших об'єктів [5, с. 19].

Відповідно до статистичних даних Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України, лише у 2017 та 2018 роках на розгляд суду надійшло 655 справ (2007 р. - 321, 2008 р. - 333) з 66 країн. У цих справах

позивачі були з Великої Британії, а відповідачі- зі США, Польщі та Великої Британії. За вказаний період судом розглянуто більше 5 тис.справ (Рисунок 2.6).

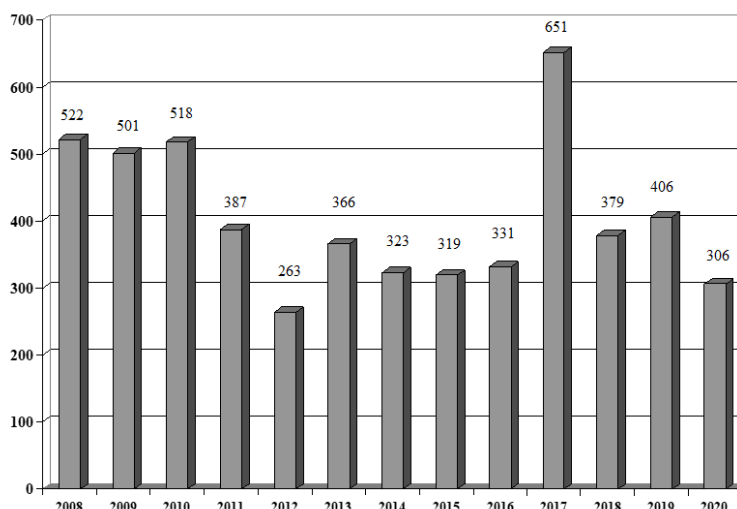

Рисунок 2.6 Кількість справ, що прийняті у 2000-2020 рр. до провадження МКАС при ТПП України

Джерело: складено на основі [23].

Загальна кількість справ, прийнятих до провадження МКАС (табл. 2.5) базується з договорами міжнародної купівлі-продажу або постачання товарів. Інші стосувались договорів про надання послуг та виконання робіт, договорів транспортного експидування.

У відсотковому співвідношенні характер за справами, що прийняті у 2000-2021 рр. до провадження МКАС подано на Рисунок 2.4:

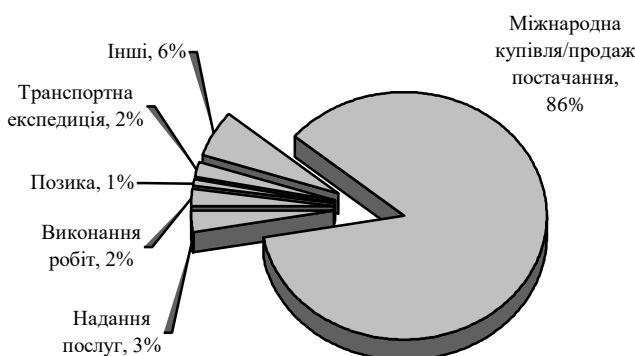

Рисунок 2.7 Характер основних договорів, що прийняті у 2000-2021 рр. до провадження МКАС.

Джерело: складено на основі [29].

Одним із чинників, який позитивно впливає на імідж Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України, є порівняно швидкий розгляд справ, які він приймає до свого провадження. МКАС розглянув та виніс рішення відповідно по 308 та 303 справам у 2019 та 2020 рр відповідно.

Таблиця 2.3. - Терміни розгляду справ у 2019-2020 рр. в Міжнародному комерційному арбітражному суді

№	Кількість місяців	2019 р.	2020 р.
1.	від 2 до 6 місяців	224 справи	228 справ
2.	від 7 до 9 місяців	58 справ	63 справи
3.	від 10 до 12 місяців	19 справ	10 справ
4.	понад 12 місяців	7 справ	6 справ

Джерело: складено на основі [24].

Строки розгляду цих справ у відсотковому співвідношенні склали (Рисунок 2.8, Рисунок 2.9):

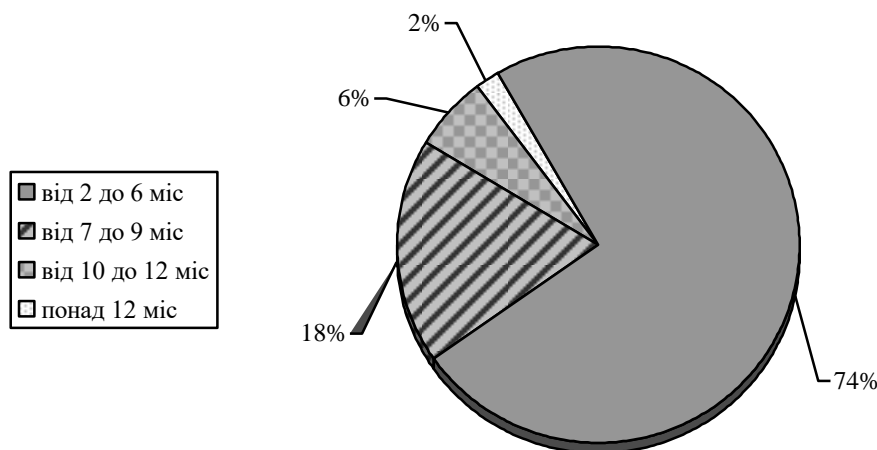

Рисунок 2.8 Терміни розгляду справ у 2020 році

Джерело: складено на основі [79].

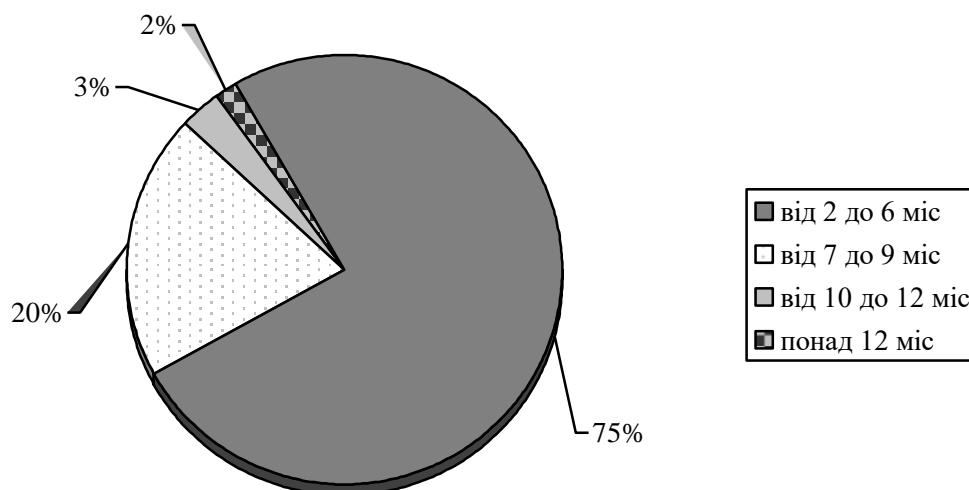

Рисунок 2.9 Терміни розгляду справ у 2021 році

Джерело: складено на основі [29].

З 1 січня 2018 року (МКАС) України почав розгляд справ у відповідності до положень нового Регламенту. Модернізація положень Регламенту МКАС при ТПП України спрямована на зміну регламентів провідних міжнародних арбітражних інститутів. Новий Регламент МКАС, затверджений рішенням президії ТПП у липні 2017 року, має на меті запроваджувати за спільною згодою сторін прискорену процедуру розгляду справи.

Таку саму прискорену процедуру передбачено відповідно до нових правил Міжнародної торгової палати. Кардинальною зміною у Регламенті є обов'язкове позначення позивачем вартості позову, навіть у тому випадку, якщо він не має матеріального характеру.

Відповідно до Регламенту МКАС при ТПП України залучення третіх осіб до арбітражного розгляду можливе за умови згоди такої особи. Це положення зберегається й у новій редакції Регламенту.

Право щодо вираження прямої згоди на участь в арбітражному процесі призводить до зловживання використанням такого права. Відсутність цієї згоди бути залученою до арбітражного процесу може стати підставою для складу арбітражу відмовити в задоволенні клопотання на залучення третьої сторони.

Для порівняння, відповідно до положень Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ арбітражний суд може на прохання будь-якої сторони дозволити одній чи кільком третім особам вступити в арбітражний процес як сторони, за умови, що така особа є стороною арбітражної угоди.

Схожа підстава для залучення до процесу третіх осіб утримується й у новій редакції Регламенту МКАС при ТПП України. Залучення до арбітражного розгляду третьої особи допускається у випадку, якщо всі сторони спору й третя сторона зв'язані однією арбітражною угодою.

Новим арбітражним регламентом урегульовано також питання правонаступництва. У разі припинення діяльності юридичної особи, зміни кредитора або боржника, а також інших змін у правовідносинах, щодо яких виник спір, арбітражний суд за письмовим клопотанням сторін може залучити правонаступника відповідної сторони до справи.

Забезпечувальні заходи – це тимчасові заходи, за допомогою яких відбувається врегулювання спорів. Арбітражний суд має право розпоряджатися щодо вживання заходів для попередження поточної чи неминучої шкоди. У цьому новому розділі передбачається право сторони звернутися до державного суду із заявою про вживання необхідних забезпечувальних заходів.

У відповідності до змісту нового Регламенту арбітраж має право отримання документів від сторін в електронному вигляді. Розміри арбітражних зборів можуть збільшуватися з урахуванням складностей справи. Нормативні зміни сприяють збільшенню ефективності та скорочення часу розгляду позовів.

Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України хоча і менш популярна, але також відіграє значну роль в зовнішньоекономічній діяльності. Зокрема Морська арбітражна комісія вирішує спірні питання, що пов'язані з відносинами фрахтування суден та морського перевезення вантажів, морського буксирування суден та інших плаваючих засобів; морського страхування і перестраховування; відносин, пов'язаних з використанням суден для здійснення наукових досліджень та відносин щодо рятування морських суден, піднімання затонулих у морі суден та іншого майна; зіткнення морських суден, а також із заподіяння судном пошкоджень.

Після отримання у 2011 році свого четвертого Сертифікату оператора IOSA, її віце-президент зазначив, що безпека залишається головним пріоритетом авіакомпанії. Завдяки успішним плановим аудиторам, щоразу отримується підтвердження того, що внутрішні корпоративні стандарти відповідають вимогам авторитетних міжнародних організацій» [47].

11 червня 2010 було підписано документ, що передбачає розширення стратегічного партнерства та довгострокове взаємовигідне співробітництво, яке сприятиме зростанню безпеки польотів, впровадженню сучасних технологій перевезень, а також ефективному та сталому розвитку цивільної авіації.

Крім того, Державіаадміністрація Мінтрансв'язку та IATA домовилися забезпечувати функціональну та технічну взаємодію за напрямками: нові технології, що застосовуються у міжнародній авіаційній галузі; покращення безпеки польотів та авіаційної безпеки, посібники з даними та дослідженнями; розвиток аеропортів; дані про повітряні перевезення та їх прогнози (пасажирські та вантажні); охорона навколишнього середовища від впливу авіації тощо [35].

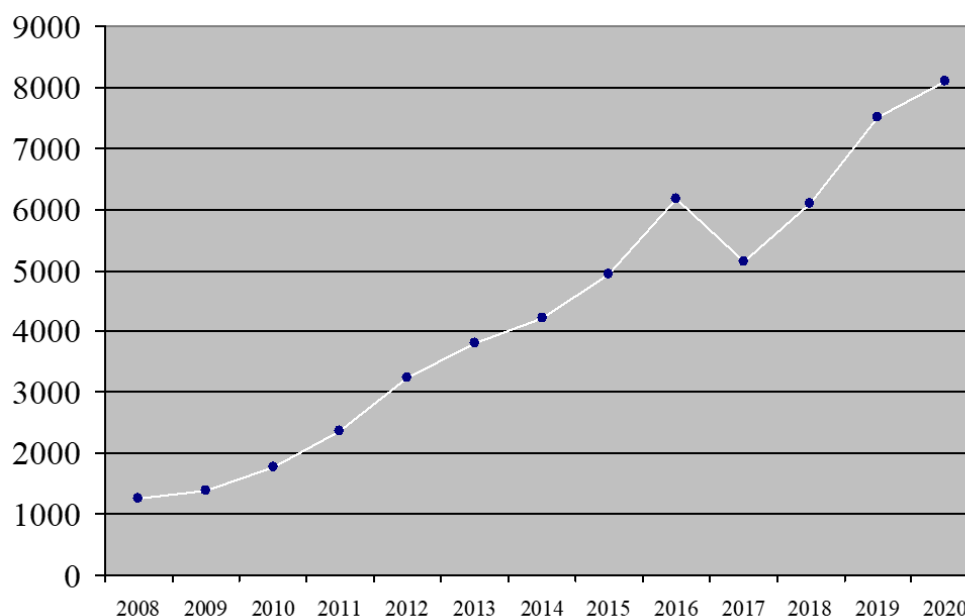

Рисунок 2.10 Загальна динаміка обсягів перевезень пасажирів авіаційним транспортом України.

Джерело: складено на основі [23].

Крім того, авіаційним транспортом України за 2012 рік було перевезено 122,6 тис. тон вантажів та пошти, це майже на третину більше, ніж було перевезено роком раніше.

Взагалі у 2019 році пасажиропотоки в аеропорту «Бориспіль» зросли порівняно з 2018 роком понад 5 %, в аеропорту «Київ» (Жуляни) – на 83 %, «Львів» - на 95 %, «Харків» - на 65 % [24].

Однак, аеропорт «Бориспіль» прийняв 10-мільйонного пасажира – таким чином він встановив історичний рекорд України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. - Пасажиропотік аеропортів України за 2019 рік

№ п/п	Аеропорт	Місто	Код (IATA/ICAO)	Пасажиро-потік 2016	Пасажиро-потік 2017	Відхилення
1.	Міжнародний аеропорт «Бориспіль»	Київ	KBP/UKBB	8,655,000	10,555,000	▲22%
2.	Міжнародний аеропорт «Вінниця»	Вінниця	VIN/UKWW	29,500	52,000 ^[9]	▲76%
3.	Міжнародний аеропорт «Дніпропетровськ»	Дніпро	DNK/UKDD	284,914 ^[6]	276,954 ^[6]	▼2.8%
4.	Міжнародний аеропорт «Запоріжжя»	Запоріжжя	OZH/UKDE	275,421	348,438	▲26.5%
5.	Міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ»	Івано-Франківськ	IFO/UKLI	98,100 ^[7]	110,600 ^[7]	▲ 12.7 %
6.	Міжнародний аеропорт «Київ»	Київ	IEV/UKKK	1,127,500 ^[1]	1,851,700 ^{[2][3]}	▲64.2%
7.	Міжнародний аеропорт «Кривий Ріг»	Кривий Ріг	KWG/UKDR	8,958	32,504 ^[13]	▲263%
8.	Міжнародний аеропорт «Харків»	Харків	HRK/UKHH	599,700	806,200 ^[5]	▲35%
9.	Міжнародний аеропорт «Херсон»	Херсон	KHE/UKOH	62,557	105,900 ^[8]	▲ 69.3%
10.	Міжнародний аеропорт «Чернівці»	Чернівці	CWC/UKLN	12,673	48,270 ^{[10][11][12]}	▲277.9%
11.	Рівне (аеропорт)	Рівне	RWN/UKLR	6,997	3,472 ^[14]	▼50.3%

Джерело: складено на основі [23, 31].

2.3. Порівняльний аналіз організаційних механізмів нормативно-правових важелів між міжнародними неурядовими організаціями

Нормативним документом, який на початку становлення нашої незалежної держави визначав їх права і обов'язки та сприяв швидкому росту організацій, став Закон України «Про об'єднання громадян [5, с. 17].

З квітня 2008 року Європейський суд визнав Закон України «Про об'єднання громадян» таким, що порушує Конвенцію та недемократичним. Суд постановив, що українське законодавство й практика його застосування обмежує право громадян на об'єднання.

10 жовтня 2007 року було ухвалено Рекомендацію Комітету Міністрів держав-членів Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій. У цьому документі визначено основні засади та стандарти країн-членів.

Можна констатувати, що значна кількість норм Закону України «Про об'єднання громадян» суперечила положенням згаданої рекомендації Ради Європи. Головними вадами цього Закону були:

1. Заборона створювати суспільно-корисні об'єднання, тобто такі, що діють в інтересах громади або суспільства, наприклад, правозахисні чи екологічні організації. Громадські організації мали право захищати виключно інтереси своїх членів. Ці норми значно обмежували право на об'єднання.

2. Заборона юридичним особам створювати неурядові організації. Відсутність у юридичних осіб можливості засновувати асоціації самостійно або разом із фізичними особами значно гальмувала розвиток громадянського суспільства та різних форм самоорганізації суспільства. У Статті 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод наголошується на праві фізичних та юридичних на об'єднанні.

3. Штучне обмеження території дії неурядової організації через існування територіальних статусів. Наявність територіального статусу забороняла діяльність громадських об'єднань у регіонах, де вони не були зареєстровані, що також не відповідає кращій світовій практиці законодавства для неурядових організацій.

4. Заборона неурядовим організаціям займатися господарською діяльністю. Закон заборонив громадським організаціям займатися господарською діяльністю безпосередньо, надавши натомість право створювати додаткову юридичну особу. Це призводило до обмеження джерел фінансування та підривало фінансову стійкість громадських організацій. У розвинених країнах громадські організації мають право здійснювати господарську діяльність за умови, що прибутки направляються на виконання статутної діяльності і не можуть розподілятися між засновниками [57, с. 21].

У демократичному суспільстві діє принцип, відповідно до якого регулювання діяльності неурядових організацій не може бути складнішим, аніж для бізнесу. Разом з тим, в Україні можна було створити й зареєструвати підприємство набагато швидше і дешевше, ніж неурядову організацію, причинами чого було:

1. Подвійна реєстрація неурядових організацій та фактична відсутність «єдиного реєстраційного вікна». На відміну від бізнесу, для неурядових організацій існувала практика подвійної реєстрації, а саме: реєстрація статуту в органах юстиції й окремо реєстрація юридичної особи місцевими державними реєстраторами. Дуже часто органи юстиції відмовлялися організувати взяття громадських організацій на облік у соціальних фондах, примушуючи засновників робити це самотужки.

2. Дискримінаційно тривалий період реєстрації неурядових організацій. Для реєстрації національних та міжнародних організацій закон відводив один місяць, благодійних організацій - два місяці.

3. Подвійна плата за реєстрацію неурядових організацій. Для реєстрації міжнародної неурядової організації хворих на лейкемію необхідно було сплатити реєстраційний збір у сумі 42,5 грн. + 250 дол. США (разом 2042 грн.). Водночас збір за реєстрацію будь-якого акціонерного товариства складає 170 грн. Уряд України й досі розглядав плату за реєстрацію організацій громадянського суспільства як джерело наповнення державного бюджету, хоча діюча організація

сплачує набагато більшу суму податків у порівнянні з платою за реєстрацію [70, с. 94].

Штучні бар'єри при створенні й реєстрації обумовлювали наявність дуже незначної кількості неурядових організацій в Україні. Так в нашій державі на 10 тис. населення існує 11 зареєстрованих організацій, тоді як в Угорщині - 46 неурядових організацій на 10 тис. населення, в Хорватії - 85 неурядових організацій, а в Естонії цей показник сягає 201 [86, с. 137].

Законодавство для неурядових організацій в нашій державі мало бути не складнішим, аніж для бізнесу. Покращення законодавчого врегулювання діяльності неурядових організацій, а також умов їх фінансування спонукало до прийняття нового Закону України «Про громадські організації».

Для тисяч діючих в Україні громадських організацій головною подією законотворчості 2012 року стало прийняття Верховною Радою нового Закону 3 цієї дати втратив чинність Закон «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 року.

Дещо змінилися принципи діяльності об'єднань громадян (зникли, наприклад, принципи рівності і рівноправності членів об'єднань).

Втім питання про оподаткування доходів від такої діяльності залишається відкритим.

Так в новому Законі змінена назва процедури відкриття відокремленого підрозділу, тепер це акредитація відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації, а не «реєстрація». Акредитація є однією з небагатьох реєстраційних дій, уповноваженим органом за проведення якої лишилася Державна реєстраційна служба.

Також відбулася істотна зміна у термінах та вартості реєстраційних процедур. З 2013 року робота Державної реєстраційної служби з проведення акредитації обходиться іноземним організаціям лише у 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, замість суми еквівалентній 500 доларів США, що раніше визначалася Постановою Кабінету Міністрів України № 145 від 26 лютого 1993 року. Скорочення терміну розгляду заяви на акредитацію з двох місяців до

20 робочих днів тепер буде здійснюватись за суму більше ніж в 10 разів меншу за попередню.

На користь потенційним заявникам буде слугувати той факт, що в разі прийняття рішення про відмову в реєстрації відокремленого підрозділу неурядової організації, повідомлення про це буде надіслане протягом терміну розгляду заяви (Державна реєстраційна служба втратила додаткові 10 днів на надсилання листа).

При цьому положенням частини 7 статті 20 Закону України «Про громадські об'єднання» було істотно звужено можливості посадовців по прийняттю відмовних рішень по акредитації відокремлених підрозділів: відмовляти в акредитації будуть при суперечностях установчих документів лише Конституції України та законам України (раніше більшість таких рішень були мотивовані невідповідністю установчих документів положенням підзаконних нормативно-правових актів) [1, с. 12].

Доцільно сконцентрувати увагу на тому, що в новому Законі не лише коректніше описані необхідні документи та скорочені терміни для проведення реєстраційних дій, але і збільшений термін для повідомлення Державної реєстраційної служби про зміни в статутних документах підрозділу чи зміну керівника з 5 до 20 днів.

Таким чином, Закон України «Про громадські об'єднання» привніс низку необхідних змін до порядку відкриття підрозділів зарубіжних неурядових організацій завдяки скороченню строків та зменшенню вартості.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА АДАПТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

3.1. Основні напрямки вдосконалення взаємодії міжнародних неурядових економічних організацій

До основних завдань міжнародних неурядових економічних організацій у формуванні зовнішньоекономічної політики належать:

1. Ефективне забезпечення реалізації зовнішньоекономічної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності, європейської та євроатлантичної інтеграції, співробітництва з міжнародними неурядовими організаціями,.

2. Сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері економіки, торгівлі та інвестиційної діяльності, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки.

3. Сприяння активізації зовнішньоекономічних зв'язків та виходу на зовнішній ринок підприємств.

4. Реалізація державної інвестиційної політики, сприяння залученню іноземних інвестицій, моніторинг та надання рекомендацій щодо розробки та реалізації інвестиційних проектів.

5 Сприяння проведенню виставково-ярмаркових заходів, надання допомоги підприємствам, організаціям та установам.

Національний Конвент України щодо Європейського Союзу – це загальнонаціональний інституційний майданчик для постійних та послідовних дебатів щодо реалізації євроінтеграційної стратегії України. Зазначена ініціатива реалізується Національним інститутом стратегічних досліджень (НІСД) спільно з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД).

Для прикладу, в Словаччині ідея створення Національного Конвенту виникла у 2000 році. Після завершення дискусії щодо Конституції Конвент перетворився на своєрідний майданчик для обговорення всіх питань європейської інтеграції, що було підтримано урядом. У Сербії до складу Національного Конвенту щодо Європейського Союзу входять 6 секторальних робочих груп, які вивчають усі питання стосовно переговорів з Євросоюзом щодо укладення Угоди про стабілізацію і асоціацію.

Цей Проект є унікальним за своєю структурою. В роботі Конвенту представлено всі ключові сегменти суспільства – виконавча та законодавча влада, приватний сектор, неурядові організації, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації та громадськість. Іншими словами, це унікальна спроба інституціоналізувати постійні, послідовні, тематично структуровані дебати між представниками органів влади, політиками, експертами та громадськістю.

Законом встановлено, що з 1 квітня 2016 року цей Закон не застосовується до центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання.

До ради увійшли представники громадських та міжнародних організацій, які працюють у сфері просування гендерної рівності в Україні. Ініціатива створення Громадської гендерної ради має на меті об'єднання та ефективну координацію зусиль народних депутатів та міжнародних організацій, що займаються питаннями гендерної рівності в Україні.

Громадська гендерна рада стане постійно діючим органом, який буде узагальнювати інформацію щодо існуючих в Україні програм підтримки гендерної рівності у різних сферах, а також сприяти розробці спільної стратегії діяльності МФО «Рівні можливості», громадського сектору, експертного середовища та міжнародних організацій. Це дозволить покращити координацію роботи та уникнути дублювання діяльності в одних сферах та прогалин – в інших,

і, зрештою, зробити зусилля з подолання нерівності жінок і чоловіків більш ефективними та стратегічно спрямованими [31].

Основними напрямками діяльності неурядових економічних організацій у формуванні зовнішньоекономічної політики є залучення інвестицій; сприяння транскордонному та міжрегіональному співробітництву; залучення міжнародної технічної допомоги.

3.2. Рекомендації щодо впровадження дійових організаційно-правових механізмів співпраці

Із затвердженням Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні Указом Президента України від 24 березня 2012 року наша держава запровадила цілісний підхід до формування політико-правової основи взаємодії державних органів з неурядовими організаціями [64]. У Європейській практиці документи, що визначають політику співробітництва державного та недержавного секторів, характерні для певного етапу розвитку взаємин між державою і громадськими організаціями. У них відображається позиція державної влади (уряду, парламенту, інститутів Європейського Союзу) щодо ролі громадянського суспільства та закладається основа майбутньої конструктивної взаємодії з громадськими організаціями.

Важливе місце у цих документах відведено питанням фінансування неурядових організацій. Серед найбільш суттєвих документів можна виділити: зобов'язання щодо прийняття кодексу оптимальної практики фінансування (Договір Великобританії), опис різних механізмів фінансування для підтримки громадського сектора (довгострокові, короткострокові програми фінансування), зобов'язання по створенню системи оподаткування, яка містить прямі і непрямі стимули для діяльності третього сектора (Естонська концепція), зобов'язання з розробки законодавства, що сприяє фінансовій стійкості громадського сектору і

забезпечує фінансування організацій незахищених груп населення (Хорватська програма співпраці та Угорська державна стратегія) [29, с. 4].

Державна політика щодо фінансування громадських організацій в європейській практиці визначається головним чином ставленням держави до громадського сектору як рівноправного партнера та вагомому чинника розвитку суспільства. Як правило, така політика супроводжується наявністю добре розвинутої системи надання державної підтримки громадському сектору, яка встановлена на загальнодержавному політичному рівні законом, урядовим політичним документом, двостороннім договором або постановами інших органів. Проте масштаб інтеграції державного і недержавного секторів у європейських країнах різний, пошук ефективних підходів до співпраці теж відрізняється. Це дозволяє зробити умовну класифікацію країн за рівнем фінансової підтримки державами громадських організацій.

Отже, за континентальної моделі держава в цілому бере на себе фінансування надання послуг, як правило, за рахунок оплати послуг третьою стороною або шляхом надання субсидій основним постачальникам і їх зацікавленим групам. Таким чином, на державне фінансування припадає значна частина (55-75%) доходів громадських організацій. У цій моделі організації беруть активну участь у наданні соціальних послуг і можуть бути їх основними постачальниками, як у випадку Німеччини, де за принципом субсидіарності перевага віддається послугам, що надаються на рівні громади. Різновид цієї моделі існує у Франції, де уряд також лише нещодавно розпочав перегляд своїх стратегій субсидування громадського сектору з огляду на його «солідаризуючу» функцію, розміщуючи гранти і контракти на основі результатів реалізації проектів і надання послуг.

Англосаксонська модель типова для Великобританії, деякі її елементи – для Нідерландів. Відповідно до цієї моделі, громадські організації також беруть активну участь в наданні соціальних послуг, однак вони менше залежать від держави. Незважаючи на отримання фінансування за контрактами, вони мають міцні зв'язки з громадами, а їхні власні активи, доходи від філантропічної та

основної діяльності дають їм змогу також надійно відстоювати громадські інтереси. Хоча в цих країнах здійснюється значне фінансування з боку держави (35-55%), частка інших ресурсів залишається значною, що робить неурядові економічні організації більш придатними для ролі партнерів держави.

У країнах Скандинавії сформувалася власна специфічна модель. Зокрема для скандинавської моделі притаманне виконання державою ролі основного постачальника послуг. При цьому громадські організації, як правило, здійснюють «представницькі» функції, тобто вони є культурними, спортивними організаціями, організаціями за інтересами, які в основному підпорядковані інтересам своїх членів і громад, не беручи участі у наданні соціальних послуг. Рівень державного фінансування громадських організацій можна вважати відносно низьким (25-35%) у порівнянні з країнами попередніх груп [52, с. 126].

У країнах Середземномор'я та більшості країн Центрально-Східної Європи склалася модель, яка характеризується низьким рівнем державного фінансування; переважанням політичних інтересів у фінансуванні й участі громадських організацій у наданні послуг, не бажанням місцевих урядів передавати організаціям компетенції щодо громадських послуг, не врахуванням неприбуткового характеру діяльності громадянського суспільства у податковому законодавстві; відсутністю достатніх ресурсів у муніципалітетів для їх передачі організаціям громадянського суспільства [88, с. 90].

У європейських країнах існує два основні механізми фінансування громадських організацій з боку держави. Воно може здійснюватися шляхом надання прямої підтримки з бюджету, тобто за рахунок субсидій чи грантів, державних конкурсних закупівель (контрактування), нормативної підтримки (оплати послуг третьою стороною), або непрямой фінансової підтримки, наприклад, податкових пільг.

Форми прямого державного фінансування. Прямі бюджетні субсидії – загальне державне фінансування тих громадських організацій, діяльність яких, на думку державних інституцій, вносить значний вклад у реалізацію державної політики. У разі надання субсидій, конкурси, як правило, не проводяться. Така

форма фінансової підтримки найбільш типова для країн Центральної та Східної Європи; зараз вона використовується все рідше. Зазвичай, пряме бюджетне фінансування отримують такі громадські організації, як Червоний Хрест, Національні федерації пенсіонерів, Товариства сліпих та ін.

Фінансування у формі субсидій виділяються переважно представницьким групам та сервісним організаціям. Субсидії, що розподіляються міністерствами або іншими держустановами, як правило, отримують громадські організації, що працюють за профілем лінійного міністерства. Наприклад, Міністерство у справах молоді та спорту в Румунії має право виділяти кошти організаціям, що працюють по молодіжному та спортивному напрямках. Орган, що розподіляє субсидії, як правило, виконує і наглядові функції.

Субсидії є формою бюджетної підтримки і можуть виділятися з центрального та місцевого бюджетів на підставі закону, але іноді й адміністративної постанови. Наприклад, парламентом Словаччини був прийнятий спеціальний закон, що встановлює правила виділення субсидій громадським організаціям; розподіл коштів здійснюють міністерства. Субсидії може виділяти і безпосередньо парламент, передбачивши їх у річному законі про бюджет (Болгарія, Угорщина). Кошти, що виділяються у формі субсидій, можуть надходити і з інших джерел, крім бюджету, наприклад, з фондів приватизації (Чеська Республіка, але це джерело існує лише обмежений час), або зборів від проведення лотерей (Хорватія).

Гранти – державне фінансування громадських організацій на реалізацію конкретного проекту, відповідно до чітко визначених сфер діяльності, термінів і статей бюджету, тобто їх звітування ґрунтується на тому, чи використані кошти відповідно до запропонованого бюджету. Однак існують і певні винятки. Так у Данії громадські організації отримують так звані «базові гранти», які не призначені для фінансування конкретних проектів, а розподіляються на основі «об'єктивних критеріїв» таких, як мета діяльності, обіг і обсяг власних коштів організації. Гранти на відміну від субсидій розподіляються не адміністративним

рішенням представників центральних і місцевих органів влади, а присуджуються в результаті відкритого конкурсу з поданням заявок.

Гранти можуть виділятися з центрального чи місцевого бюджету, а також із спеціальних фондів, утворених за рахунок надходжень з інших джерел: лотерей, податків та ін. Наприклад, кошти для видачі «базових грантів» у Данії формуються, крім бюджетних джерел, також з так званого фонду «Датських футбольних тоталізаторів і лотерей». Гранти розподіляються або безпосередньо органами влади, або агентствами, що діють від їх імені. У Великобританії ця функція доручена місцевим управлінням різних державних відомств (наприклад, органів охорони здоров'я, зайнятості, освіти). Ця роль також може бути відведена особливій структурі, такій, як публічні фонди в Угорщині або єдиний державний фонд, створений з цією метою у Хорватії. У Німеччині держава надає підтримку національним асоціаціям, які у свою чергу розподіляють кошти серед організацій, що входять до їх складу. У Польщі відповідальними за проведення тендерів та укладання підрядів на надання послуг є органи місцевої влади.

Грантове фінансування може бути одноразовим, короткостроковим або довгостроковим. Перевагу, зазвичай, віддають одноразовому або короткостроковому фінансуванню. Частково це відбувається через те, що держструктури не ризикують брати на себе зобов'язання за довгостроковим, на кілька років, фінансуванням, не знаючи, який бюджет буде їм виділено в наступні роки, а також не хочуть, щоб неурядові організації ставали залежними від грантів. Однак короткостроковий характер державних грантів обмежує стимули для розвитку організацій.

Державні конкурсні закупівлі – це придбання державою товарів і послуг, зокрема вироблених (наданих) громадськими організаціями. Як правило, в країні установлений законодавчий механізм для всіх потенційних учасників державних конкурсних закупівель, включаючи комерційні структури та громадські організації. Останні, як у Німеччині, користуючись законодавчими перевагами перед державними установами, найчастіше отримують від держави фінансування на надання соціальних послуг. У Великобританії навпаки, державні служби

повинні діяти як економічні ринки, тому громадські організації як потенційні постачальники товарів і послуг повинні конкурувати на рівних підставах з комерційними та державними установами. У Хорватії місцеві органи влади мають право на підставі письмової угоди доручати фізичним або юридичним особам надання комунальних послуг населенню. У Польщі неурядові організації дали можливість конкурувати з державними структурами в обслуговуванні населення відповідно до Закону «Про загальнокорисну діяльність», у Швеції такі організації можуть брати участь в тендерах на надання соціальних послуг.

Нормативна фінансова підтримка громадських організацій має деяку схожість з системою державних конкурсних закупівель соціальних послуг. Це грошове відшкодування, що виплачується організації за надання послуг, причому розмір фінансування заснований на фактичному обсязі наданих послуг. Особливість системи полягає в тому, що фізичні особи мають право обирати постачальника послуг, який згодом отримує у держави грошове відшкодування. Як правило, попередньою умовою для використання такого фінансового механізму є або договір держави з громадською організацією або отримання організацією дозволу на даний вид діяльності. Така система існує в Угорщині, де громадські організації можуть створювати установи соціального обслуговування на основі контракту з відповідним міністерством. Фінансування, яке має право отримати організація за надані послуги, не може бути вище одержуваного державною установою, що працюють у тій же сфері діяльності, і обсяг його визначено у річному законі про державний бюджет. Аналогічна система діє в Хорватії.

Механізм оплати послуг за допомогою ваучерів також є одним із методів оплати послуг третьою стороною. Відповідно до цієї системи потенційні одержувачі послуг отримують ваучери, що надають їм право користуватися певними послугами безкоштовно. Постачальника послуги обирає саме її одержувач. Залучення усіх спеціалістів, що мають ліцензію/дозвіл на надання цих послуг, як правило, підлягає попередньому узгодженню. На основі ваучерів, зібраних кожним постачальником послуги, держава виплачує йому фіксовану

суму в рахунок оплати послуг, наданих кожному споживачу. Таким чином, цей процес має двояку мету: розширення свободи вибору для користувача послугами та підвищення якості самих послуг за рахунок конкуренції. Особливо успішно ваучери використовуються у скандинавських країнах [30, с. 34].

Головний критерій, що використовується державою для визначення того чи гідна громадська організація отримувати державну підтримку і в якому обсязі, це критерій «суспільної користі» від діяльності організації, а не характер діяльності громадської організації, як, наприклад, надання послуг або просування інтересів. Визнання суспільної користі, зазвичай означає, що громадська організація надає послуги й веде діяльність на благо всього суспільства, великої або особливої групи, яка потребує допомоги, і що держава визнає цю діяльність шляхом прямої або непрямої підтримки.

За критерієм суспільної користі, громадські організації, як правило, поділяються на два типи: суспільно-корисні організації (СКО) і організації взаємодопомоги (ОВ). Різниця між СКО і ОВ, зазвичай береться за основу при визначенні відповідного рівня непрямої державної підтримки (наприклад, податкових пільг). Використання механізму прямої підтримки залежить від наявності відповідної законодавчої бази, котра б регламентувала види громадських організацій, що мають право на пряму державну підтримку, і спосіб такої підтримки. За відсутності законодавчих приписів органи державної влади ухвалюють рішення і часто надають фінансову підтримку, керуючись не стільки виконуваною громадською організацією функцією (наприклад, послуги, адвокація або взаємодопомога), скільки позитивним впливом результатів діяльності громадських організацій на здійснення державної політики.

Форми непрямої державної підтримки неурядових організацій. В європейських країнах поруч із прямою фінансовою підтримкою неурядових організацій з боку держав запроваджено також систему непрямої фінансової підтримки у формі податкових пільг або звільнення від податків, яка спрямована на заохочення і стимулювання їх діяльності. У більшості європейських правових системах визнається важливість ролі організацій у покращенні умов

життєдіяльності суспільства на підставі чого суспільно-корисним організаціям надається цілий ряд податкових пільг. Серед найбільш поширених варто відзначити наступні пільги:

- звільнення або пільги з податку на доходи організації;
- податкові пільги для донорів (жертводавців), якщо пожертву зроблено на користь певної організації;
- звільнення або пільга з податку на доходи бенефіціарів організацій – наприклад, якщо організація виплачує стипендію, стипендіат звільняється від сплати з неї прибуткового податку. Традиційно, оскільки ці форми пільг є недоотриманими державою податковими надходженнями, вони розглядаються як непрямі державні субсидії організаціям і їх жертводавцям [25, с. 25].

Ефективні приклади фінансування громадського сектору державами Європейського Союзу можуть розглядатися для більш детального вивчення і запозичення кращих практик в Україні.

Вивчаючи досвід організації фінансової підтримки громадських організацій запровадженої у Великобританії та Німеччини, ми дійшли висновку, що висока ефективність кооперації та співпраці між владою та громадянським суспільством у цих країнах досягається шляхом використання підходів, що базуються на різних принципах, але тим не менш мають ідентичну мету – досягнення добробуту громадянина. Окремі елементи цих систем є цілком придатними до використання у вітчизняних умовах.

Провідним принципом, за яким у Великобританії укладаються контракти на надання соціальних послуг, є так званий принцип «найкращої вартості». Він полягає у тому, що не тільки ціна послуги є вирішальним фактором при виборі її надавача, а синтез певної ціни із високою якістю послуги. Стимулювати якість послуг покликані й інші два важливих принципи: відшкодування витрат у повному обсязі й орієнтація на користувача.

Перший означає здійснення фінансування з боку державних надавачів коштів не лише прямих витрат, пов'язаних з наданням послуги, але й будь-яких пов'язаних з її наданням непрямих (накладних, адміністративних) витрат

громадських організацій. Другий полягає у прийнятті критерію «задоволення» від отриманої послуги її користувачів, а також їх участь у плануванні, розробці й оцінці послуг. Усі вищенаведені принципи складають основу для документу, в якому визначаються завдання, права та зобов'язання держави і громадського сектору – Партнерської угоди [33, с. 35].

Громадські організації та муніципальні установи (а у Великобританії і приватні компанії) беруть участь в конкурсі, щоб продемонструвати свою здатність надавати послуги найкращим чином. У цьому разі види витрат, які бере на себе держава, можуть бути різними. Дуже часто залучення додаткового фінансування є необхідною умовою для перемоги у тендері.

З боку держави головним розпорядником коштів є Комітет з питань розвитку громадянського суспільства при секретаріаті Кабінету Міністрів, що також займається питаннями соціального підприємництва, законодавства у сфері благодійництва, регулювання у сфері волонтерства та пожертвувань. Фінансування з боку центральної влади часто спрямовується через інші органи, такі як регіональні органи влади та агентства з регіонального розвитку, позавідомчі державні органи та місцеві трасти Державної служби охорони здоров'я [26].

Система державної фінансової підтримки неурядових організацій в Німеччині базується на принципі субсидіарності, за яким більш пріоритетним є надання послуг приватними організаціями, ніж державою, а також місцевими постачальниками, ніж немісцевими. У статті 93 Федерального Закону «Про соціальну допомогу» визначено, що державним органам забороняється створювати своїх власних постачальників послуг, коли існують або можуть надалі існувати чи створюватися відповідні асоціації.

Влада Німеччини спрямовує на фінансування неприбуткового сектору 4% внутрішнього валового продукту, що є дуже великим показником, особливо порівнюючи з українськими реаліями (0,05-0,1%) [45, с. 10]. Державне фінансування складає 64,3% у загальному доході громадських організацій без

урахування волонтерської праці. Разом з суттєвою фінансовою підтримкою громадські організації мають відносно високий рівень політичної незалежності.

Німеччина фінансує з бюджету діяльність різних за статусом громадських організацій на всіх рівнях, зокрема на загальнодержавному та місцевому. Федеральна підтримка також надається за декількома стратегічними напрямками: виховання молоді, охорона довкілля чи міжнародний розвиток. У цих випадках, як правило, або надаються гранти на реалізацію проектів, або між компетентним міністерством (або федеральним органом) і громадською організацією укладається угода про довгострокове стратегічне партнерство. На місцевому рівні типовими способами підтримки громадських організацій є гранти та пряма підтримка з бюджету [54, с. 184].

Заслуговує на увагу практика делегування державою права розпоряджатися державними коштами через автономні та державні фонди. В Угорщині, наприклад, було створено Національний фонд розвитку громадянського суспільства для надання громадським організаціям інституційної та програмної підтримки. Це автономний фонд, до складу 11-ти національних і регіональних керівних органів якого входять обрані представники неурядових організацій. Кожного року він отримує суми, що дорівнюють загальній сумі 1%-вих податкових внесків платників податку, призначених для громадських організацій.

У Хорватії функціонує Національний фонд розвитку громадянського суспільства, який надає підтримку відносно малій кількості організацій, проте протягом досить тривалого періоду (3 років). Як правило, державна фінансова підтримка надається на річній термін. Національний фонд знаходиться у процесі децентралізації й уклав з чотирма регіональними організаціями договори на реалізацію програм із надання грантів з боку громади. Крім того, громадські організації отримують гранти на підтримку діяльності у відповідних сферах від профільних міністерств.

Серед нетрадиційних форм фінансування громадських організацій з боку держави можна відзначити практику використання для цих цілей коштів від виграшів у лотерею та перерахування 1%-го податку від доходів фізичних осіб.

Так у Хорватії Національний фонд розвитку громадянського суспільства, серед іншого фінансується за рахунок виграшів у лотереї, що з року в рік забезпечує відносно надійне та передбачуване фінансування. Частиною державного фінансування третього сектору Великобританії є також дохід від виграшу у лотерею: 28% виграшу спрямовується на добродійство у таких категоріях, як благодійництво, охорона здоров'я, освіта й охорона довкілля (50%), спорт (16,67%), мистецтво (16,67%) та збереження історично-культурної спадщини (16,67%).

Відсоткова схема для фізичних осіб є «винаходом» Угорщини, оскільки вона запропонувала її першою з країн Центральної та Східної Європи. Ця схема дозволяє платникам податку передавати 1% сплачуваного ними податку відповідній громадській організації і ще 1% – релігійній або на досягнення цілей, які щороку визначаються державою. Позитивним є те, що така практика допомагає налагодити зв'язки між громадськими організаціями та суспільством.

ВИСНОВКИ

Міжнародні неурядові економічні організації - це системні об'єднання національних організацій, асоціацій, груп та окремих осіб на основі неурядових угод, що мають вагомий вплив на події у світі та посилюють розвиток міжнародних економічних відносин. Лівова частка рішень недержавних господарських організацій мають необов'язковий рекомендаційний характер з питань, що належать до компетенції організації. Незалежно від ступеня юридичної обов'язковості для членів спілок, акти неурядових організацій не мають міжнародного нормативно-правового значення. Міжнародні неурядові організації підтримують системні зв'язки з ООН та іншими відомими міждержавними організаціями. Діяльність міжнародних неурядових організацій в сучасних умовах охоплює досить багато сфер міжнародних відносин та стає дедалі більш відчутною.

Основним вектором діяльності міжнародних неурядових організацій є документ про фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі. Цей офіційний документ має на меті визначення ідей та принципів у відповідності до яких формується вітчизняне законодавство країн-учасниць та гарантує свободу об'єднань і мирних зібрань, сприяє регулюванню процедур виникнення, існування, припинення існування та функціонування неурядових організацій.

Аналізуючи вітчизняне законодавство доцільно виокремити ряд нормативно-правових актів, що мають значний вплив на існуючі стандарти діяльності громадських організацій, а саме: Закони України «Про об'єднання громадян», «Про торгівельно-промислові палати», постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок реєстрації філіалів, відділень, представництв та інших структурних осередків».

Ігноруючи вищевказані недоліки щодо створення та функціонування неурядових громадських організацій, в Україні на законодавчому рівні визначено важливість утвердження громадянського суспільства.

Міжнародна торговельна палата має значний вплив на формування політики міжнародного економічного співробітництва. Торгівельні та торгово-промислові палати системно співпрацюють з органами влади у сфері формування економічної політики та соціального партнерства, приймають активну участь у процесах прийняття рішень, використовують право законодавчої ініціативи, направляють відповідно до проєктів законів свої висновки, приймають участь у роботі уряду, парламенту та відповідних комісій.

Торгово-промислові палати розвинутих країн є важливими інструментами ринкової економіки. Міжнародні неурядові організації здійснюють свою діяльність у відповідності до принципів та норм міжнародного законодавства. У межах держави міжнародно-правовий статус міжнародних неурядових організацій визначається на рівні національного законодавства.

Характерна риса розвитку людства – це збільшення активізації неурядових економічних організацій, формується постійна тенденція щодо збільшення впливу на зовнішньоекономічну політику країн з розвинутою ринковою економікою.

Торгові палати системно співпрацюють з органами влади в контексті соціального партнерства, а тому користуються правом законодавчої ініціативи, та беруть активну участь у роботі уряду та його комісій.

Задля створення правил для безпечних та рентабельних повітряних перевезень людей і вантажів, що беруть участь у міжнародних повітряних перевезеннях, створено Міжнародну асоціацію повітряного транспорту, метою якої є всебічне сприяння розвитку регулярного повітряного транспорту, заохочення авіаційної комерційної діяльності та вивчення проблем.

В процесі переходу від старої системи організації зовнішньоекономічних зв'язків до нової, що спрямована на пошук шляхів інтеграції у світову спільноту з метою підвищення ролі міжнародних організацій у досягненні колективної безпеки.

Участь країн у міжнародному розподілі праці сприяє вирішенню національних економічних проблем завдяки використанню переваг розміщення та розвитку продуктивних сил.

Одним із основних пріоритетів для України є вивчення теоретичних аспектів та практичного світового досвіду встановлення економічних зв'язків та проникнення на ринки інших країн.

Національний Конвент України щодо Європейського Союзу в майбутньому стане платформою для дискусій щодо підвищення можливостей країни у реалізації євроінтеграційної стратегії. Проект має офіційну підтримку від Міністерства закордонних справ України. Результатом даного проекту є політичні рекомендації. Проект відбувався за фінансової підтримки програми «Об'єднуємося заради реформ». Мета цього проекту - це покращення законодавчого регулювання.

Основними напрямками є:

- проведення аналізу нормативної бази та підготовка проектів, пропозицій та зауважень до державних і місцевих нормативно-правових актів, налагодження зовнішньоекономічних зв'язків;
- розроблення інвестиційної стратегії та проведення оцінки, відбору та супроводження інвестиційних проектів;
- розвиток співробітництва з міжнародними та іноземними організаціями;
- сприяння виходу продукції на світові ринки;
- сприяння зміцненню позицій вітчизняних експортерів;
- сприяння розвитку електронної торгівлі;
- організація та проведення міжнародних заходів з питань переходу до побудови успішного підприємництва, інтеграції України у світовий економічний простір;
- формування бази даних привабливих комерційних та інвестиційних пропозицій регіону для їх практичного впровадження;
- оперативне інформування про заплановані Міжнародною Торговою палатою та Комітетом заходи, залучення до них Учасників Комітету, інших зацікавлених та перспективних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авіакомпанія «Міжнародні Авіалінії України» відзначає своє 15-річчя». URL: <http://www.flyuia.com/rus/about/ukraine-international-airlines/news/news.html?news=41&category=2> (дата звернення: 01.07.2023).
2. Взаємодія з гілками влади. URL: <http://iccu.org/content/vzaemodiya-z-gilkami-vladi> (дата звернення: 01.05.2023)
3. Види транспортування та відповідні терміни ІНКОТЕРМС 2000. URL: <http://www.incoterms.zed.ua/ru/incoterms2k> (дата звернення: 15.07.2023).
4. Види транспортування та відповідні терміни ІНКОТЕРМС 2010. URL: <http://www.incoterms.zed.ua/>
5. Відкрите звернення громадських організацій щодо укладання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/vidkrite-zvernennia-gromadskikh-organizatsii-shchodo-ukladannia-ugodi-pro-asotciatciiu-mizh-ukraїnoiu-ta-es> (дата звернення: 07.07.2023)
6. Громадська думка: підсумки 2014 року. URL: <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/gromadska-roku.htm> (дата звернення: 05.07.2023)
7. Громадська гендерна рада розпочала свою роботу. URL: <http://www.prostir.ua/?focus=hromadska-genderna-rada-rozpochala-svoyu-robotu> (дата звернення: 03.07.2023).
8. Державне фінансування громадських організацій: зарубіжний досвід та рекомендації щодо впровадження в Україні» // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/811/> (дата звернення: 05.07.2023)
9. Довідка про підсумки діяльності Головного управління юстиції у Київській області, територіальних органів юстиції за 2011 рік та завдання на 2012

рік». URL: <http://govuadocs.com.ua/docs/index-16602182.html?page=2> (дата звернення: 03.07.2023)

10. Звіт Голови Громадської ради І. Жданова про роботу Громадської ради при МЗС України за 2012 рік. URL: <http://council.mfa.gov.ua/ua/about/report-2012> (дата звернення: 01.07.2023).

11. Значення соціального капіталу в організації місцевого самоврядування. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2018. № 2 URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2018_2/visnik_st_14.pdf (дата звернення: 12.07.2023).

12. Зовнішньоекономічні справи у МКАСі при ТПП України. *Щотижнева інформаційно-ділова газета «Діловий вісник»*. № 02(177), 2019. URL: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2009/dv0902061.ua.html> (дата звернення: 15.07.2023).

13. ІАТА відзначає прогрес України у забезпеченні безпеки польотів. *Інформаційне агентство УНІАН*. URL: <http://eunews.unian.net/ukr/detail/193834> (дата звернення: 15.07.2023).

14. Інформація про формування і діяльність громадських рад при органах виконавчої влади та їх взаємодію з Урядом. URL: <http://civil-rada.in.ua/?p=1455> (дата звернення: 15.07.2023).

15. Керб Л.П. Основи охорони праці: Навч. посібник. К.: КНЕУ. 2018. 215с.

16. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання на 1 березня 2014 р. - URL: <http://www.ukrstat.go.ua> (дата звернення: 01.07.2023).

17. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Логвінова Н.С. Міжнародні організації. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2011. 344 с.

18. Кондратенко І. Громадянське суспільство та його вороги / І. Кондратенко. *Український тиждень*. 2012. №13 (230). С. 13.

19. Лише на один бал піднялась Україна у світовому рейтингу сприйняття корупції. URL: <http://ti-ukraine.org/cpi> (дата звернення: 01.07.2023).
20. МАУ вчетверте підтвердила відповідність світовим стандартам експлуатаційної безпеки. URL: <http://www.flyuia.com/ua/about/ukraine-international-airlines/customer-relations/news/News.html?news=740&category=3> (дата звернення: 22.07.2023)
21. Місія та стратегічні цілі. URL: <http://iccua.org/content/misiya-ta-strategichni-tsili> (дата звернення: 22.07.2023)
22. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством. К.: Фенікс, 2021. С. 202.
23. Неурядові організації, які мають консультативний статус при ЕКОСОП. URL: www.globalpolicy.org (дата звернення: 01.07.2023).
24. Оцінка громадянами ситуації в Україні та стану проведення реформ, ставлення до політиків та суспільних інститутів, електоральні рейтинги. URL: http://www.uceps.org/upload/1427287523_file.pdf (дата звернення: 01.09.2023).
25. Підсумки діяльності Державної реєстраційної служби України за 2011 рік. URL: <http://www.drsv.gov.ua/show/1625> (дата звернення: 01.07.2023).
26. Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні. Український незалежний центр політичних досліджень. К.: ТОВ «Агентство «Україна». 2018. 132 с.
27. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24 березня 2012 р. № 212/2012. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/14621.html> (дата звернення: 03.07.2023).
28. Прогноз ІКАО повітряних перевезень: регіони реєстрації авіакомпаній (1992-2015). Офіційний сайт Державної авіаційної служби України URL: <http://www.avia.gov.ua/> (дата звернення: 01.07.2023).

29. Прогноз ІСАО регулярних пасажирських перевезень: весь світ (1992-2015 рр.). URL: <http://www.avia.gov.ua/> (дата звернення: 01.07.2023).
30. Реформування ринку електроенергетики України. URL: <http://council.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/10836-vidbuvsya-kruglij-stil-reformuvannya-rinku-jelektrojenergetiki-ukrajini> (дата звернення: 05.07.2023).
31. Роль ТПП України в економічних процесах. *Щотижнева інформаційно-правова газета «Правовий тиждень»*. 2013. № 13-15 URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&&newsid=121826> (дата звернення: 11.07.2023).
32. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України. К.: ТОВ «Видавничий дім «Купол». 2019. 118 с.
33. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2020 роки. К.: ТОВ «Видавничий дім «Купол» 2021. 112 с.
34. Столярчук Я.М. Пріоритетні напрямки співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціям. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. N 7. С. 68-76.
35. Сучасне міжнародне право: навч. посібник. К.: КНТ, 2019. - 280 с.
36. ТПП – взірець успішності, порядності та толерантності». URL: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2013/dv1301021.ua.pdf>. (дата звернення: 27.07.2023)
37. У рамках зустрічі Міністра з гендиректором ІАТА було підписано Меморандум про наміри між Державіаадміністрацією та ІАТА. URL: <http://www.mtu.gov.ua/ru/news/17898.html> (дата звернення: 01.09.2023).
38. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі» – орієнтир при реформуванні законодавства України. *Юридичний радник*. 2017. № 3. С. 31-36.

39. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_209 (дата звернення: 01.07.2023).

40. Члени IATA URL: <http://www.iata.org/Pages/default.aspx> (дата звернення: 03.07.2023).

41. Шатковська А.О., Членство України в міжнародних фінансових організаціях: основні форми співробітництва. *Економіка АПК*. - 2016. - N 1. - С. 134-140.

42. The State of Local Democracy in Central Europe Reports from Bulgaria, Estonia, and Slovakia / Ed. Sos G. Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute–Budapest – OSI/LGI, 2006. – С. 126-129; 147-148, 18, С. 42-43.

Додатки

Види транспортування та відповідні терміни
ІНКОТЕРМС 2000

Любий вид транспортування			
Група Е	EXW	Франко завод (... назва місця)	Продавець вважається таким, що виконав свої зобов'язання з постачання, коли він надасть товар у розпорядження покупцю на своєму підприємстві чи в іншому обумовленому місці (наприклад: на заводі, фабриці, складі тощо).
Група F	FCA	Франко перевізник (... назва місця призначення)	Продавець доправить товар, що пройшов митні процедури, до місця, яке вказав покупець.
Група С	CPT	Фрахт/перевезення сплачені до (... назва пункту призначення)	Продавець доправить товар до названого ним перевізника.
	CIP	Фрахт/перевезення і страхування оплачені до (... назва пункту призначення)	Продавець доправить товар до названого ним перевізника. Крім цього, продавець бере на себе витрати з перевезення товару до названого пункту призначення.
Група D	DAF	Постачання до кордону (... назва місця призначення)	Продавець виконав постачання, коли він надав нерозвантажений товар, що пройшов митні процедури для експорту, але ще не для імпорту на транспортному засобі в розпорядження покупця у названому пункті чи місці на кордоні до моменту прибуття на митний кордон іншої держави.
	DDU	Постачання без сплати мита (... назва місця призначення)	Продавець надав у розпорядження покупця у названому місці товар, який не пройшов митні процедури та ще не розвантажений з транспортного засобу.
	DDP	Постачання зі сплатою мита (... назва місця призначення)	Продавець надав у розпорядження покупця у названому місці товар, який пройшов митні процедури, але ще не розвантажений з транспортного засобу.
Група F	FAS	Франко уздовж борта судна (... назва порту відвантаження)	Продавець виконав постачання, коли товар розміщений уздовж борта судна на причалі чи на ліхтерах у зазначеному порту відвантаження.
	FOB	Франко борт (... назва порту відвантаження)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у зазначеному порту відвантаження.
Група С	CFR	Вартість і фрахт (... назва порту призначення)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у порту відвантаження.
	CIF	Вартість, страхування і фрахт (... назва порту призначення)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у порту відвантаження. Продавець зобов'язаний придбати морське страхування на користь покупця проти ризику втрати чи псування товару під час перевезення.
Група D	DES	Постачання із судна (... назва порту призначення)	Продавець виконав постачання, коли він надав товар, що не пройшов митні процедури для імпорту, в розпорядження покупця на борту судна у названому порту призначення.
	DEQ	Постачання з пристані (... назва порту призначення)	Продавець виконав свої зобов'язання з постачання, коли товар, що не пройшов митні процедури для імпорту, наданий в розпорядження покупцю на пристані (причалі) у названому порту призначення.

Види транспортування та відповідні терміни

ІНКОТЕРМС 2010

Любий вид транспортування			
Група Е	EXW	Франко завод (... назва місця)	Продавець вважається таким, що виконав свої зобов'язання з постачання, коли він надасть товар у розпорядження покупцю на своєму підприємстві чи в іншому обумовленому місці (наприклад: на заводі, фабриці, складі тощо).
Група F	FCA	Франко перевізник (... назва місця призначення)	Продавець доправить товар, що пройшов митні процедури, до місця, яке вказав покупець.
Група С	CPT	Фрахт/перевезення сплачені до (... назва пункту призначення)	Продавець доправить товар до названого ним перевізника.
	CIP	Фрахт/перевезення і страхування оплачені до (... назва пункту призначення)	Продавець доправить товар до названого ним перевізника. Крім цього, продавець бере на себе витрати з перевезення товару до названого пункту призначення.
Група D	DAT	Постачання у терминалі	Продавець виконав свої зобов'язання тоді, коли товар, випущений у митному режимі експорту, доставлений їм в узгоджений термінал вказаного місця призначення.
	DAP	Постачання у місці	Термін DAP (поставка в місці призначення) є загальним становищем, при якому важливо точно вказати місце призначення. Термін DAP замінює собою три терміни: DAF, DES, DDU, і передбачає, що товар надається покупцеві вже готовим для розвантаження (в наших умовах для перевантаження під митним контролем, або ж для розмитнення).
	DDP	Постачання зі сплатою мита (... назва місця призначення)	Продавець надав у розпорядження покупця у названому місці товар, який пройшов митні процедури, але ще не розвантажений з транспортного засобу.
Група F	FAS	Франко уздовж борта судна (... назва порту відвантаження)	Продавець виконав постачання, коли товар розміщений уздовж борта судна на причалі чи на ліхтерах у зазначеному порту відвантаження.
	FOB	Франко борт (... назва порту відвантаження)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у зазначеному порту відвантаження.
Група С	CFR	Вартість і фрахт (... назва порту призначення)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у порту відвантаження.
	CIF	Вартість, страхування і фрахт (... назва порту призначення)	Продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна у порту відвантаження. Продавець зобов'язаний придбати морське страхування на користь покупця проти ризику втрати чи псування товару під час перевезення.

Джерело: складено на основі [20].